APPENDIX VERGILIANA

AETNA

CIRIS

CYLEX

DIRAE+LYDIA+MORETUM

WITH PREVIEWS

EPIC POEM .ORG

DIGITAL CLASSICS

AS IF INTERLEAVED

2.0

THESE LINES HAVE CONVERGED TO TELL
A STORY THAT SATISFIES ME IN MY HEART,
WHERE ONLY THERE IT REALLY COUNTS.

EXCLUDED:

351 Nec † levitas tantos igitur † ferit aura movetque.

158-174 post 182	restored
302-303 post 289	restored
357-358 post 343	restored
505-508 post 404	restored
509 post 510	restored
576 post 577	restored

✦ row of last line.

simile or **omen** **crux**

Consensus lines presented in order;
none reordered, removed or bracketed.

AS IF INTERLEAVED

language: Latin (Neo-Latin)(ix CE?)

copy text: Baehrens (PLM ii 1880)

typeface: Kings Caslon by Dalton Maag

EPICPOEM.ORG 🇺🇸 646 lines 2.0

As some way-faring Man, who wanders o'er
In Thought, a Length of Lands he trod before,
Sends forth his active Mind from Place to Place,
Joins Hill to Dale, and measures Space with Space:

APPENDIX VERGILIANA

AETNA

PREVIEW CIRIS

EPIC POEM .ORG

DIGITAL CLASSICS

THESE LINES HAVE CONVERGED TO TELL
A STORY THAT SATISFIES ME IN MY HEART,
WHERE ONLY THERE IT REALLY COUNTS.

PRINT:
2 to **9**

1 (1C)

AETNA mihi ruptique cavis fornacibus ignes
Et quae tam fortes volvant incendia causae,
Quid premat imperio, quid rancos torqueat aestus,
Carmen erit. dexter venias mihi, carminis auctor,
Seu te Xanthos habet seu Delos gratior illa
Sive tibi Rhodos est potior; tecumque faventes
In nova Pierio properent a fonte sorores
Rura: per insolitum Phoebo duce tutius itur.
  Aurea securi quis nescit saecula regni,
Cum domitis nemo Cererem iactaret in arvis
Venturisque malas prohiberet fructibus herbas,
Annua sed subitae complerent horrea messes,
Ipse suo flueret Bacchus pede mellaque quernis
Penderent foliis et pingui Pallas olivae,
Securos omnis aleret cum gratia ruris?
Non cessit cuiquam melius sua tempora nosse.
Ultima quis tacuit iuvenum certamina Colchos
Quis non Argolico deflevit Pergamon igni
Inpositam et tristi fatorum lege ruentem?
up 2 Adversumve ducem sparsumve in semina dentem?
Quis non periurae doluit mendacia puppis,
Desertam vacuo Minoida litore questus?
Quidquid et antiquum, iam nacta est fabula carmen.
Fortius ignotas molimur pectore curas:
Qui tanto motus operi, quae tanta potestas
L1[I] Explicet inmensum flammas et trudat ab imo
Ingenti sonitu moles et proxima quaeque
Ignibus irriguis urat, mens carminis haec est.
  Principio ne quem capiat fallacia vatum,
Sedes esse dei tumidisque e faucibus ignem
Vulcani ruere et clausis resonare cavernis
Festinantis opus. non est tam sordida divis
Cura, neque extremas ius est demittere in artes
Sidera: subducto regnant sublimia caelo
Illa neque artificum curant tractare laborem.
Discrepat a prima facies hinc altera vatum:
Illis Cyclopas memorant fornacibus usos,
Cum super incudem numerosa in verbera fortes
Horrendum magno quaterent sub pondere fulmen
Armarentque Iovem: turpe et sine pignore carmen.
Proxima vivaces Aetnaei verticis ignes
Impia sollicitat Phlegraeis fabula castris.
Temptavere (nefas) olim detrudere mundo
Sidera captivique Iovis transferre gigantes
◆ Imperium et victo leges inponere caelo.
App. His natura sua est alvo tenus: ima per orbes
Verg. Squameus intortos sinuat vestigia serpens.
Aetna Construitur magnis ad praelia montibus agger:
Pelion Ossa onerat, summus premit Ossan Olympus.
Iam coacervatas nituntur scandere moles,
Impius et miles metuentia comminus astra
Provocat. inde Iris cunctos ad praelia divos App.
Convocat; admotis qua pervia sidera signis, Verg.
Iuppiter e caelo lucem fert iamque corusca Aetna
Orbatus flamma removet caligine mundum.
Incursant vasto primum clamore gigantes;
Hinc magno tonat ore pater, geminantque faventes
Undique discordi fremitum simul agmine venti,
Densa per attonitas rumpuntur flumina nubes.
Atque hic bellatum quae cuique potentia divum
In commune venit: iam patri dextera Pallas
Et Mars laevus erat, iam cetera turba deorum
Stant utrimque tuens. validos tum Iuppiter ignis
Increpat et iacto proturbat fulmine montes.
Illinc disiectae verterunt terga ruina
Infestae divis acies, atque impius hostis
Praeceps cum castris agitur, materque iacentis
Ingemuit natos. tum pax est reddita mundo
Tum nimbo cessante nitet per sidera caelum.
Defensique decus mundi lux redditur astris, up 1
Gurgite Trinacrio morientem Iuppiter Aetna
Obruit Enceladon, vasto qui pondere montis
Aestuat et patulis exspirat faucibus ignem.
Haec est mendacis vulgata licentia famae.
Vatibus ingenium est; hinc audit nobile carmen.
Plurima pars scenae ac rerum est fallacia: vates L2[O]
Sub terris nigros luserunt carmine manes
Atque inter cineres Ditis pallentia regna,
Mentiti vates Stygias undasque canesque;
Hi Tityon stravere novena in iugera foedum,
Sollicitant idem te siccum, Tantale, cena
Sollicantque siti; Minos, tuaque, Aeace, in umbris
Iura canunt idemque rotant Ixionis orbem;
Quidquid et est tellus falsi sibi conscia, terrent.
Nec tu, terra, satis: speculantur numina divum
Nec metuunt oculos alieno admittere caelo:
Norunt bella deum, norunt abscondita nobis
Coniugia et falsa quotiens sub imagine peccet
Taurus in Europen, in Ledam candidus ales
Iuppiter, ut Danaae pretiosus fluxerit imber.
Debita carminibus libertas ista; sed omnis
In vero mihi cura: canam quo fervida motu
Aestuet Aetna novosque rapax sibi congerat ignes.
  Quacumque inmensus se terrae porrigit orbis
Extremique maris curvis incingitur undis,
Non totum et solidum est; distat namque omnis hiatu,
Secta est omnis humus penitusque cavata latebris
Exiles suspensa vias agit. utque animantis
Per tota errantes percurrunt corpora venae,
Ad vitam sanguis omnis qua circum eat artus:

Terra voraginibus conceptas digerit auras.
Scilicet hoc olim diviso corpore mundi
In maria ac terras et sidera, sors data caelo
Prima, secuta maris, deseditque infima tellus,
Sed tortis rimosa cavis. et qualis acervus
Exilit inparibus iactis ex tempore saxis,
Ut crebro introrsus spatio vacuata charybdis
Pendeat in sese: simili quoque terra figura
In tenuis laxata vias non omnis in artum
Nec stipata coit, sive illi causa vetusta
Haec nata est facies seu liber spiritus intrat
Effugiis molitus iter seu lympha perenni
Laedit humum lima furtimque obstantia mollit
Aut etiam inclusi solidum exedere vapores
Atque igni quaesita via est sive omnia certis
Pugnavere locis: non est hic causa docenda,
Dum stet opus causae. quis enim non credat inanis
Esse sinus penitus, tantos emergere fontis
Cum videt ac terrae subito se mergere hiatu?
Non Nili ex tenui vortex agat arta necesse est
Confluvia, errantes arcessens undique venas,
Set trahat ex pleno quod fortem comparat amnem.
Flumina quin etiam latis currentia ripis
Occasus habuere suos: aut illa vorago
Derepta in praeceps fatali condidit ore
L2[I] Aut occulta fluunt tectis adoperta cavernis
Atque inopinatos referunt procul edita cursus.
Quod ni diversos emittat terra canales,
Hospitium fluvio et det semita, nulla profecto
Fontibus et rivis constet via pigraque tellus
Conferta in solidum segni sub pondere cesset.
Quod si praecipiti conduntur fumina terra,
Condita si redeunt, si quae iam incondita surgunt,
Haud mirum clausis etiam si libera ventis
Spiramenta patent. certis tibi pignera rebus
Atque oculis haesura tuis dabit ordine tellus.
Inmensos plerumque sinus et iugera pessum
Intercepta licet densaque abscondita nocte
Prospectare, chaos vastum et sine fine ruinas.
Cernis et in silvis spatiosa cubilia retro
Antraque demersa et penitus sedisse latebras:
Incomperta via est, aer tantum effugit ultra.
Argumenta adsunt ignoti vera profundi,
Tu modo subtiles animo duce percipe curas
◆ Occultique fidem manifestis abstrahe rebus.
Nam quo liberior quoque est animosior actus
Semper in incluso ventis nec segnior ira est
Sub terra penitusque movent, hoc pigra necesse est
Vincla magis solvant, magis hoc obstantia pellant.
Nec tamen in rivos exit contenta canali
Vis animae flabrive: ruit qua proxima cedunt
Oblicumque secat qua crusta tenerrima clausaest.
Hinc terrae tremor, hinc motus, ubi densus hiantes
Spiritus exagitat venas cessantiaque urget.
Quod si spissa foret, solido si staret in omni,
Nulla daret miranda sui spectacula tellus
Pigraque et in pondus conferta immobilis esset.
Sed summis si forte putas accersere caulis
Tantum opus et subitis alimentum viribus, ora
Quod patula in promptu cernis vastosque recessus,
Falleris et nondum certo tibi lumine res est.
Namque illis quaecumque vagantur hiatibus, omnis
Et sese introitu solvunt adituque patenti
Conruptae languent vires animosque remittunt.
Quippe ubi quod teneat ventos aurasque morantis
In vacuo defit, cessant, tantumque profundi
Explicat errantis, et in ipso limine tardant.
Angustis potius turbant in faucibus: illic
Fervet opus, densaque premit premiturque ruina
Nunc euri boreaeque notus, nunc huius uterque.
Hinc monti rabies; hinc saevo quassa meatu
Fundamenta soli, trepidant urbesque caducae
(Inde neque est aliud, si fas est credere, mundo
Venturam antiquam faciem veracius omen);
Haec imo cum sit species naturave terrae,
Introrsus cessante solo trahit undique venas L3[O]
Aetna sui. manifesta fides et proxima vero est.
Non illic duce me occultas scrutabere caulas:
Occurrent oculis ipsae cogentque fateri.
Plurima namque patent illi spiracula monti:
Hinc vasti terrent aditus merguntque profundo,
Porrigit hinc artos penitus, qua exaestuat ultra.
Hinc scissae rupes volitant, discordiaque ingens
Inter opus: nectunt aliae mediumque cohercent,
Pars igni domitae, pars ignes ferre coactae.
Haec operis visenda sacri faciesque domusque,
Haec illi sedes tantarumque area rerum est.
Nunc opus artificem incendi causamque reposcit.
Non illa in parvo aut tenui discrimine: signis
Mille sub exiguum venient tibi pignora tempus.
Res oculos ducent, res ipsae credere cogent.
Quin etiam tactu moneam contingere, tuto
Si liceat: prohibent flammae, custodiaque ignis
Illi operi est arcens aditus; divinaque rerum,
Ut maior species Aetnae succrescat, in actis
Cura sine arbitrio est: eadem procul omnia cernes.
Nec tamen est dubium, penitus quid torqueat Aetnam
Aut quis mirandus tantae faber imperat arti.
Pellitur exhaustae glomeratim nimbus harenae,
Flagrantes properant moles, volvuntur ab imo

Fundamenta; fragor tota nunc rumpitur Aetna,
Nunc fusca pallent incendia mixta ruina
(Ipse procul tantos miratur Iuppiter ignes
Neve sepulta novi surgant in bella gigantes
Neu Ditem regni pudeat neu Tartara caelo
Vertat in occulto, tacitus tremit), omniaque extra
Congeries operit saxorum et putris harena.
Quae nec sponte sua veniunt nec corporis ullis
Sustentata cadunt robusti viribus: omnes
Exagitant venti turbas ac vortice saevo
In densum conlecta rotant volvuntque profundo.
Haec causae spectanda ferunt incendia montis:
Spiritus inflat eis momen languentibus; aurae
Namque ope nequaquam par est violentia fammae:
Ingenium velox illi motusque perennis,
Verum opus auxilium est ut pellat corpora: nullus
Impetus est ipsi, qua spiritus imperat audet:
Hic princeps magnus, quo sub duce militat ignis.
Nunc quoniam in promptu est operis natura solique,
Unde ipsi venti, quae res incendia pascit,
Cur subito cohibentur, iners quae causa silenti,
Subsequar. inmensus labor est, sed fertilis idem:
Digna laboratis respondent praemia curis.
Non oculis solum pecudum miranda tueri
More nec effusos in humum grave pascere corpus,
L3[I] Nosse fidem rerum dubiasque exquirere causas,
Ingenium sacrare caputque attollere caelo,
Scire quot et quae sint magno natalia mundo
Principia: occasus metuunt an saecula pergunt
Et firma aeterno religata est machina vinclo;
Solis scire modum et quanto minor orbita lunae est:
Haec brevior cur sic bis senos pervolet orbes,
Annuus ille meet; quae certo sidera currant
Ordine quaeque suos servent incondita postus;
Scire vices etiam signorum et tradita iura:
Sex cum nocte rapi, totidem cum luce referri;
Nubila cur Phatne caelo denuntiet imbres,
Quo rubeat Phoebe quo frater palleat igni;
Tempora cur varient anni: ver, prima iuventa,
Cur aestate perit, cur aestas ipsa senescit
Autumnoque obrepit hiems et in orbe recurrit;
Axem scire Helices et tristem nosse cometen,
Lucifer unde micet quave Hesperus, unde Bootes,
Saturni quae stella tenax, quae Martia pugnax;
Quo rapiant nautae, quo sidere lintea pandant;
Scire vias maris et caeli praedicere cursus:
Qua luce Orion, qua Sirius excubet index;
Et quaecumque latent tanto miracula mundo
Non congesta pati nec acervo condita rerum,
Sed manifesta notis certa disponere sede
Singula, divina est animi ac iucunda voluptas.
Sed prior hac homini cura est cognoscere terram
Quaeque in ea miranda tulit natura notare:
Haec nobis magis adfinis caelestibus astris.
Nam quae mortali nequam est amentia maior,
In Iovis errantem regno perquirere divos,
Tantum opus ante pedes transire ac spernere segnem?
Torquemur miseri in parvis terimurque labore:
Scrutamur rimas et vertimus omne profundum,
Quaeritur argenti semen cumque aurea vena;
Torrentur flamma terrae ferroque domantur,
Dum sese pretio redimant, lucrumque professae
Tum demum vilesque iacent inopesque relictae.
Noctes atque dies festinant arva coloni;
Callent rure manus, glebarum expenditur usus:
Fertilis haec segetique feracior, altera viti;
Haec plantis humus, haec herbis dignissima tellus;
Haec dura et melior pecori silvisque fidelis;
Aridiore tenent oleae, sucosior ulmis
Grata. leves cruciant animos et corpora curae,
Horrea uti satura et tumeant ut dolea musto
Plenaque desecto surgant fenilia campo.
Sic avidis semper quaevis res carior ipsis.
Implendum se cuique bonis est artibus: illae
Sunt animi fruges; haec rerum est optima merces,
Scire quid occulto terrae natura cohercet; L4[O]
Nullum fallere opus, non mutum cernere sacros
Aetnaei montis fremitus animosque furentis,
Non subito pallere sono, non credere subter
Caelestis migrasse minas aut Tartara rumpi;
Nosse quid intendat ventos, quid nutriat ignes,
Unde reperta quies et mixto foedere pax est.
Cum crescant animae penitus nec porta cavernae
Introitusque ipsi servent, sed terra minutis
Sparsa foraminibus tenues in se abstrahat auras
(Plenius hoc etiam, rigido quia vertice surgens
Ilinc infesta est atque hinc obnoxia ventis
Indeque diversas admittere cogitur auras,
Et coniuratis addit concordia vires):
Sive introrsus agunt hiemes et nubilus auster
Seu forte erexere caput tergoque feruntur,
Praecipiti delata sinu premit unda feritque
Torrentes auras: pulsataque corpora denset.
Nam velut, **ut sonat aura procul Tritone canoro,**
Pellit opus collectus aquae victusque movere
Spiritus et longas emugit bucina voces;
Carmineque inriguo magnis cortina theatris
Imparibus numerosa modis canit arte regentis,
Quoi tenuem inpellens animam subremigat unda:
Haud aliter summota furens torrentibus aura

Pugnat in angusto, et magnum commurmurat Aetna,
Credendum est etiam ventorum existere causas
Sub terra similis harum quas cernimus extra.
Et, cum densa: premant inter se, corpora turba
Elisa in vacuum fugiunt et proxima secum
Momine torta trahunt, tuta dum sede resistunt.
Quod si forte mihi quaedam discordia tecum est,
Principiis aliis credas cum surgere ventos,
Non dubium rupes quia sit penitusque cavernas
Procidere ingenti sonitu, casuque propinquas
Diffugere impellique animas, hinc crescere ventos:
Cerne humore etiam nebulas se effundere largo,
Aut campis agrisque volant, quos adluit amnis,
Vallibus aut oriens caligat nubilus aer:
Flamina priva ferunt auras (vis proxima vento est),
Eminus adspirat fortis et verberat humor.
Atque haec in vacuo si tanta potentia rorum est,
Hoc plura efficiant intra clusique necesse est.
His igitur causis extra penitusque coacti
Exagitant venti pugnantque in faucibus: artum
Pugnantis suffocat iter; **velut, unda profundo**
Terque quaterque exhausta gravis ubi perbibit euros,
Ingeminant fluctus et primos ultimus urget:
Haud secus adstrictus certamine tangitur ictu —
Spiritus involvensque suo sibi pondere vires
L4[I] Densa per arcentes exercet corpora venas
Et quacumque iter est properat frangitque morantes,
Donec **confluvio veluti siphonibus actus**
Exilit atque furens tota vomit igneus Aetna.
Quod si forte putas isdem decurrere ventos
Faucibus atque isdem pulsos remeare, notandas
Res oculis locus ipse dabit cogetque negare.
Quamvis caeruleo siccus Iove fulgeat aether
Purpureoque rubens surgat iubar aureus ostro,
Illinc obscura semper caligine nubes
Pigraque defixo circumstupet humida vultu.
Prospectat sublimis opus vastosque recessus
Non illam bibit Aetna nec ullo intercipit astu:
Obsequitur quacumque iubet levis aura reditque.
Placantes etiam caelestia numina ture
Summo cerne iugo, vel qua liberrimus Aetnae
Introspectus hiat: tantarum semina rerum
Si nihil inritet flatus stupeatque profundum,
Hinc igitur cernis, torrens ut spiritus ille,
◆ Qui rupes terramque rotat, qui fulminat ignes,
Cum rexit vires et praeceps flexit habenas,
Praesertim ipsa suo declivia pondere numquam
Corpora deripiat validoque exerceat actu.
Quod si fallor, abest species; tantusque ruentis
Impetus adtentos oculorum transfugit ictus
Sparsa liquore manus sacros ubi ventilat ignis,
Verberat ora aer pulsataque corpora nostris
Incursant, tamen en venti vim causa repellit:
Non cinerem stipulamve levem, non arida sorbet
Gramina, non tenuis plantis humus excita praedast.
Surgit adoratis sublimis fumus ab aris:
Tanta quies illi est et pax innoxia rapti.
Sive peregrinis igitur propriisve potentis
Coniurant animae causis, ille impetus ignis
Et montis partes atra subiectat harena,
Vastaque concursu erepitantia saxa fragoso
Ardentisque simul flammae se flumina rumpunt:
Haud aliter quam, cum prono iacuere sub austro
Aut aquilone fremunt silvae, dant brachia nodo
Implicita inter se tritis incendia ramis.
Nec te decipiant stolidi mendacia vulgi,
Exhaustos cessare sinus, dare tempora, rursus
Ut rapiant vires repetantque in praelia victi.
Pelle nefas animo mendacemque exue famam:
Non est divinis tam sordida rebus egestas,
Nec parvas mendicat opus nec conrogat auras.
Praesto sunt operae ventorum examina semper:
Causa patet, quae rumpat iter cogatque morari.
Saepe premit fauces magnis extructa ruinis
Congeries clauditque vias fundamine ab imo
Et, **spisso veluti tecto**, sub pondere pressat L4[I]
Sic inhibens ventos cursu. tum frigida monti
Desidia est tutoque licet succedere in ora.
Post ubi corripuere moram, velocius urgent:
Pellunt oppositi moles ac vincula rumpunt,
Quidquid in obliquum est frangunt, itere acrior acto
Impetus exoritur, magnis onerata rapinis
Flamma micat latosque ruens exundat in agros:
Sic cessata diu referunt spectacula venti.
Nunc superat, quaecumque gerant incendia silvae,
Quae flammas alimenta iuvent, quid nutriat Aetnam
Incendi patiens. imis vernacula caulis
Materia adpositumque igni genus utile terraest.
Uritur assidue calidus nunc sulphuris humor,
Nunc spissus crebro praebetur alumine sucus;
Pingue bitumen adest et quidquid comminus acris
Irritat Hammas: illius corporis Aetna est.
Atque hanc materiam penitus discurrrere montem,
Infectae testantur aquae radice sub ipsa.
Pars oculis manifesta iacet quae robore dura est
Ac lapis: e pingui fervent incendia suco.
Quin etiam vario quaedam sub nomine saxa
Toto monte rigent: illis custodia flammae
Vera tenaxque data est. sed maxima causa molaris
Illius incendi lapis en sibi vindicat Aetnam.

App. Verg. Aetna

Quem si forte manu teneas ac rodera cernas,
Nec fervere putes, ignem nec spargere posse;
Sed simul ac ferro quaeras, respondet, et ictu
Scintillat calor. hunc multis circum inice flammis
Et latebris extorque animos atque exue robur,
Fundetur ferro citius (nam mobilis illi
Et metuens natura mali est, ubi corpitur igni);
Sed simul atque hausit flammas, non tutior hausti
Ulla domus: servans faciem duram atque tenaci
Saepta fide (tanta est illi patientia victo)
Vix umquam redit in vires atque evomit ignem.
Totus enim denso stipatus robore tarde
Per tenuis admissa vias incendia nutrit
Cunctanterque eadem et pigre concepta remittit.
Nec tamen hoc uno, quod montis plurima pars est,
Vincit et incendi causam tenet ille: profecto
Miranda est lapidis vivax animosaque virtus.
Cetera materies quaecumque est fertilis igni,
Ut semel accensa est, moritur, nec restat in illa
Quod repetas (tantum cinis et sine semine terra est):
Hic semel atque iterum patiens ac mille perhaustis
Ignibus instaurat vires nec desinit ante
Quam levis excocto defecit robore pumex:
In cinerem putresque iacet dilapsus harenas.
  Cerne Vesuvi etiam similes arsisse cavernas:
L4[O] Illic materiae pascentis copia maior,
Sed genus hoc lapidis (certissima signa coloris)
Quod nullas adiunxit opes, elanguit ignis.
Dicitur insidiis flagrasse Aenaria quondam,
Nunc extincta stupet. testisque Neapolin inter
Et Cumas locus est, multis iam frigidus annis,
Quamvis aeternum pingui scatet ubere sulphur:
In mercem legitur; tanto est fecundius Aetnae.
Insula, cui nomen facies dedit ipsa Rotunda,
Sulphure non solum nec obesa bitumine terra est,
Et lapis adiutat generandis ignibus aptus;
Sed raro fumat, quin vix si accenditur ardet,
In breve mortales flammas quod copia nutrit.
Insula adhuc flagrat Vulcani nomine sacra,
Pars tamen incendi maior refrixit et alto
Iactatas recipit classes portuque tuetur;
Quae restat minor, et dives satis ubere terra est,
Sed non Aetnaei vires quae conferat imi.
Atque haec ipsa tamen iam quondam extincta fuisset,
◆ Ni furtim adgereret Siculi vicinia montis
Materiam silvamque suam pressove canali
Huc illuc ageret ventos et pasceret ignes.
  Sed melius res ipsa notis spectataque certis
Occurrit signis nec temptat fallere testem.
Nam circa latera atque imis radicibus Aetnae
Candentes extant lapides disiectaque saxa
Intereunt venis, manifesto ut cernere possis
Pabula et ardendi causam lapidem esse molarem,
Cuius defectus ieiunos conficit ignis.
Ille ubi collegit flammas, hiat et simul ictu
Materiam accendit cogitque liquescere secum.
Haud equidem miror faciem: quae cernimus extra,
Si lenitur opus, restant; magis uritur imo
Sollicitatque magis vicina incendia saxum
Certaque venturae praemittit pignora flammae.
Nam simul atque movet vires turbamque minatur,
Nix fugit extemploque solum trahit atque tremiscit
Et grave sub terra murmur denuntiat ignes.
Tum pavidum fugere et sacris concedere rebus
Par est: ec tuto speculaberis omnia colli.
Nam subito effervent onerosa incendia raptis,
Accensae subeunt moles truncaeque ruinae
Provolvunt atque atra sonant examina harenae.
Illinc incertae facies ac mille figurae:
Pars lapidum domiti, stanti pars robore pugnat
Nec recipit flammas; hic indefensus anhelat
Atque aperit se hosti, decrescit spiritus illi:
Haud aliter quam cum laeto devicta tropaeo
Prona iacet campis acies et castra sub ipsa.
Tum si quis lapidum summo pertabuit igni,
Asperior species et quaedam sordida faex est, L3[I]
Qualem purgato cernis desidere ferro.
Verum ubi paulatim exiluit sublata caducis
Congeries saxis angusto vertice surgens
Ac **veluti fornace lapis torretur et omnis**
Exustus penitus venis abit altilis humor,
Amissis opibus levis et sine pondere pumex
Excutitur: liquor ille magis fervere magisque
Fluminis in speciem mitis procedere tarde
Incipit ac pronis demittit callibus undas.
Illae paulatim bis sena in milia pergunt;
Quippe nihil revocat cursus, nihil ignibus obstat,
Nulla tenet moles, frustra simul obvia pugnant:
Nunc silvae rupesque natant, nunc terra solumque
Ipsum adiutat opus faciemque sibi induit amnis.
Quod si forte cavis cunctatus vallibus haesit
Aut per inaequalis volvens compescitur agros,
Ingeminat fluctus et stantibus increpat undis:
Sicut cum rapidum curvo mare cernulat aestu
Ac primum tenuis undas agit ulteriusque
Progrediens late diffunditur et succernens {...}
Flumina consistunt ripis ac frigore durant,
Paulatimque ignes cedunt ac flammea massis
Exuitur facies. tum, prima ut quaeque rigescit,
Exultat moles atque ipso pondere tracta

App. Verg. Aetna

Voluitur ingenti sonitu, praecepsque sonanti
App. **Cum solido inflixa est, pulsatam dissipat ictus,**
Verg. **Et qua discussa est candenti rodere fulget**;
Aetna Emicat examen plagis; ardentia saxa
(Scintillas procul ecce vide, procul ecce ruentis)
Incolumi fervore cadunt; fert impetus ingens,
Symaethi quondam ut ripas traiecerit amnis;
Vix cuneo ut quisquam fixo dimoverit illam.
Vicenos persaepe pedes iacet obruta moles,
Sed frustra certis disponere singula causis
Temptamus, si firma manet tibi fabula mendax,
Materiam ut credas aliam fluere ignis, ab illa
Flumina proprietate simul concrescere, sicut
Commixtum lento flagrare bitumine sulphur;
Nam posse exustae cretae quoque robora fundi,
Et figulos huic esse fidem, dein frigoris haustu
Duritiem revocare suam et constringere venas.
Sed signum commune leve est, atque irrita causa
Quae trepidat: certo verum tibi pignore constat.
Nam velut arguti natura est aeris, et igni
Cum domitum est constans eademque et robore salvo,
Utraque ut possis aeris cognoscere formam:
Haud aliter lapis ille tenet, seu forte madentes
Effluit in flammas sive est securus ab illis,
Conservatque notas, nec vultum perdidit ignis,
L3[O] Quin etiam ut partem mutilans calor ipse revellit,
Udove aut aevost putris magis ille magisque,
Una operit facies eademque per omnia par est.
Nec tamen infitior lapides ardescere certos:
Interius furere accensos, his propria virtus.
Quin ipsi quisdam Siculi cognomina saxis
Inposuere chytas et iam ipso nomine signant
Fusilis esse notae. numquam tamen illa liquescent,
Quamvis materies faveat sucosior intus,
Ni penitus venae fuerint commixta molari.
Quod si quis lapidis miratur fusile robur,
Cogitet obscuri verissima dicta libelli,
Heraclite, tui, nihil insuperabile ab igni,
Omnia quoi rerum in natura semina iacta.
Sed minime hoc mirum. densissima corpora saepe
Et solido vicina tamen conpescimus igni.
Non animos aeris fammis succumbere cernis?
Lentitiem plumbum non exuit? ipsaque ferri
Materies praedura tamen subvertitur igni;
◆ Spissaque succensis fornacibus aurea saxa
Exsudant pretium; et quaedam fortasse profundo
Incomperta iacent similique obnoxia sorti.
Nec locus ingenio est, oculi te iudice vincent:
Nam lapis ille riget praeclususque ignibus obstat,
Si parvis torrere velis caeloque patenti;
Candenti pressoque agedum fornace coherce,
Nec sufferre potest nec saevum durat in hostem:
Vincitur et solvit vires captusque liquescit.
Quae maiora putas autem tormenta moveri
Posse manu, quae tanta vales incendia nostris
Sustentare opibus, quantis fornacibus Aetna
Uritur, et sacro numquam non fertilis igni
Et qui non nostro fervet moderatior usu,
Sed caelo propior vel quali Iuppiter ipse
Armatus flamma est? his viribus additur ingens
Spiritus adstrictis elisus faucibus: ut, cum
Fabriles operae rudibus contendere massis
Festinant, ignes quatiunt follesque tumentes
Exanimant pressoque instigant agmine ventum.
Haec operis forma est, sic nobilis uritur Aetna:
Terra foraminibus vires trahit, urguet in artum
Spiritus, incendi via fit per maxima saxa.
Magnificas aulas operosaque visere templa
Divitiis hominum aut sacris memoranda vetustis
Traducti maria extremis per proxima fatis
Currimus atque avidi veteris mendacia famae
Eruimus cunctasque libet perquirere gentes.
Nunc iuvat Ogygiis circumdata moenia Thebis
Cernere, quae fratres, ille impiger ille canorus,
Condere, felicesque alieno intersumus aevo;
Invitante ausi sunt carmine saxa lyraque **L2[I]**
Nunc gemina ex uno fumantia sacra vapore
Miramur septemque duces raptumque profundo.
Detinet Eurotas illic et Sparta Lycurgi
Et sacer in bellum numerus, sua turba regenti.
Nunc hic claratae variis spectantur Athenae
Carminibus gaudensque olea victrice Minerva:
Excidit hic reduci quondam tibi, perfide Theseu,
Candida sollicito praemittere vela parenti;
Tu quoque Athenarum carmen, iam nobile sidus,
Erigone, es et quae stirpem Philomela canoris
Invocat in silvis (at tu, soror hospita, tectis,
Acciperis, solis Tereus ferus exulat agris).
Miramur Troiae cineres et flebile bustis
Pergamon extinctosque suo Phrygas Hectore: parvum
Conspicimus magni tumulum ducis: hic et Achilles
Impiger et vietus magni iacet Hectoris ultor.
Quin etiam Graiae fixos tenuere tabellae
Signave: nunc Paphiae rorantes matre capilli,
Sub truce nunc parvi ludentes Colchide nati,
Nunc tristes circa subrecta altaria servae **App.**
Velatusque pater, nunc gloria vacca Myronis **Verg.**
Et iam mille manus operum turbaeque morantur. **Aetna**
Haec visenda putans terra ruis usque marique?
Artificis naturae ingens opus aspice: nulla

App. Verg. Aetna

Tu tanta humanis opibus spectacula cernes,
Praecipueque vigil rupes ubi Trinacris ardet.
Insequitur miranda tamen sua fabula montem,
Nec minus ille pio, quam quo sons, nobilis ignist.
Nam quondam ruptis excanduit Aetna cavernis
Et velut eversis penitus fornacibus ingens
Evecta est longum rabidis fervoribus unda:
Haud aliter quam cum saevo Iove fulgurat aether
Et nitidum obscura caelum caligine torpet.
Ardebant agris segetes et ditia cultu
Iugera cum domibus, silvae collesque virentes.
Vixdum castra putant hostem movisse tremendum,
Et iam finitimae portas invaserat urbis.
Tum vero ut cuique est animus viresque, rapinis
Tutari conantur opes: gemit ille sub auro,
Colligit ille arma et stulta cervice reponit;
Defectum raptis illum sua sarcina tardat,
Hic velox minimo properat sub pondere pauper:
Et quod cuique fuit cari, fugit ipse sub illo.
Sed non incolumis dominum sua praeda secuta est:
Cunctantis vorat ignis et undique torret avaros,
Consequitur fugisse ratos et praemia rapti
Concremat; ac nullis parsura incendia pergunt
Vel solis parsura piis. namque optima proles
Amphinomus fraterque cluens ab nomine fontis,
L2[O] Cum iam vicinis streperent incendia tectis,
Aspiciunt pigrumque patrem matremque senentem
Eheu defessos posuisse in limine membra.
Pergite, avara manus, dites attollere praedas:
Illis divitiae solae materque paterque!
Hanc rapiunt praedam mediumque exire per ignem
Ipso dante fidem properant. o maxima rerum
Et merito pietas homini tutissima virtus!
Erubuere pios iuvenes attingere flammae
Et, quacumque ferunt illi vestigia, cedunt.
Felix illa fides, illa est innoxia praeda!
Dextra saeva tenus laevaque incendia fervent:
Mille per obliquos ignis it uterque triumphans,
Tutus uterque pio sub pondere: substitit illac
Et circa geminos avidus sibi temperat ignis.
Incolumes abeunt tandem et sua numina secum
Salva ferunt. illos mirantur carmina vatum,
Illos seposuit claro sub nomine Ditis;
Nec sanctos iuvenes attingunt sordida fata,
Sed purae cessere domus et rura piorum. ✦

end Aetna

Ciris

Etsi me vano iactatum laudis amore
Irritaque expertum fallacis praemia vulgi
Cecropius suavis exspirans hortulus auras
Florentis viridi sophiae complectitur umbra
Tum mens quaerit eo dignum sibi promere carmen
(Longe aliud studium atque alios accincta labores
Altius ad magni suspexit sidera mundi
Et placitum paucis ausa est ascendere collem):
Non tamen absistam coeptum detexere munus,
In quo iure meas utinam requiescere musas
Et leviter blandum liceat deponere amorem.
Quod si mirificum caelum omne sonare valerem
(Mirificum saecli modo sit tibi velle libido),
Si mihi iam summas Sapientia panderet arces,
Quattuor antiquis heredibus edita consors,
Unde hominum errores longe lateque per orbem
Dispicere atque humilis possem contemnere curas:
Non ego te talem venerarer munere tali,
Non equidem (quamvis interdum ludere nobis
Et gracilem molli libeat pede claudere versum),
Sed magno intexens, si fas est dicere, peplo,
Qualis Erectheis olim portatur Athenis,
Debita cum castae solvuntur vota Minervae
Tardaque confecto redeunt quinquennia lustro,
Cum levis alterno zephyrus concrebuit euro
Et prono gravidum provexit pondere currum.
Felix ille dies, felix et dicitur annus,
Felices qui talem annum videre diemque:
Ergo Palladiae texuntur in ordine pugnae,
Magna Giganteis ornantur pepla tropaeis,
Horrida sanguinea pinguntur proelia Gorgo, L1[I]
Additur aurata deiectus cuspide Typho,
Qui prius, Ossaeis consternens aethera saxis,
Emathio celsum duplicarat vertice Olympum.
Tale deae velum sollemni tempore portant;
Tali te vellem, iuvenum doctissime, ritu
Purpureos inter soles et candida lunae
Sidera, caeruleis orbem pulsantia bigis,
Naturae rerum magnis intexere cartis,
Aeternum ut sophiae coniunctum carmine nomen
Nostra tuum senibus loqueretur pagina saeclis. ✦
Sed quoniam ad tantas nunc primum nascimur artes,
Nunc primum teneros firmamus robore nervos:
Haec tamen interea, quae possumus, in quibus aevi
Prima rudimenta et iuvenes exegimus annos,
Accipe dona meo multum vigilata labore,
Promissa atque diu iam tandem exordia curae:
Impia prodigiis ut quondam exterrita amoris
Scylla novos avium sublimis in aere coetus
Viserit et tenui conscendens aethera pinna
Caeruleis sua tecta super volitaverit alis,
Hanc pro purpureo poenam scelerata capillo,
Pro patris et solvens excisa funditus urbe.
Complures illam magni, Messalla, poetae
(Nam verum fateamur: amat Polyhymnia verum)
Longe alia perhibent mutatam membra figura

App. Verg. Ciris

✦ row of last line.
simile or **omen** **crux**

Consensus lines presented in order;
none reordered, removed or bracketed.

AS IF INTERLEAVED

language: Latin (Neo-Latin)(ix CE?)
copy text: Baehrens (PLM ii 1880)
typeface: Kings Caslon by Dalton Maag

EPICPOEM.ORG 🇺🇸 541 lines 2.0

As some way-faring Man,[2] who wanders o'er
In Thought, a Length of Lands he trod before,
Sends forth his active Mind from Place to Place,
Joins Hill to Dale, and measures Space with Space:

APPENDIX VERGILIANA

CIRIS

PREVIEW
CYLEX

EPIC POEM .ORG
DIGITAL CLASSICS

THESE LINES HAVE CONVERGED TO TELL
A STORY THAT SATISFIES ME IN MY HEART,
WHERE ONLY THERE IT REALLY COUNTS.

PRINT:
10 to **17**

Etsi me vano iactatum laudis amore
Irritaque expertum fallacis praemia vulgi
Cecropius suavis exspirans hortulus auras
Florentis viridi sophiae complectitur umbra
Tum mens quaerit eo dignum sibi promere carmen
(Longe aliud studium atque alios accincta labores
Altius ad magni suspexit sidera mundi
Et placitum paucis ausa est ascendere collem):
Non tamen absistam coeptum detexere munus,
In quo iure meas utinam requiescere musas
Et leviter blandum liceat deponere amorem.
Quod si mirificum caelum omne sonare valerem
(Mirificum saecli modo sit tibi velle libido),
Si mihi iam summas Sapientia panderet arces,
Quattuor antiquis heredibus edita consors,
Unde hominum errores longe lateque per orbem
Dispicere atque humilis possem contemnere curas:
Non ego te talem venerarer munere tali,
Non equidem (quamvis interdum ludere nobis
Et gracilem molli libeat pede claudere versum),
Sed magno intexens, si fas est dicere, peplo,
Qualis Erectheis olim portatur Athenis,
Debita cum castae solvuntur vota Minervae
Tardaque confecto redeunt quinquennia lustro,
Cum levis alterno zephyrus concrebuit euro
L1[I] Et prono gravidum provexit pondere currum.
Felix ille dies, felix et dicitur annus,
Felices qui talem annum videre diemque:
Ergo Palladiae texuntur in ordine pugnae,
Magna Giganteis ornantur pepla tropaeis,
Horrida sanguinea pinguntur proelia Gorgo,
Additur aurata deiectus cuspide Typho,
Qui prius, Ossaeis consternens aethera saxis,
Emathio celsum duplicarat vertice Olympum.
Tale deae velum sollemni tempore portant;
Tali te vellem, iuvenum doctissime, ritu
Purpureos inter soles et candida lunae
Sidera, caeruleis orbem pulsantia bigis,
Naturae rerum magnis intexere cartis,
Aeternum ut sophiae coniunctum carmine nomen
◆ Nostra tuum senibus loqueretur pagina saeclis.
Sed quoniam ad tantas nunc primum nascimur artes,
Nunc primum teneros firmamus robore nervos:
Haec tamen interea, quae possumus, in quibus aevi
Prima rudimenta et iuvenes exegimus annos,
App. Accipe dona meo multum vigilata labore,
Verg. Promissa atque diu iam tandem exordia curae:
Ciris Impia prodigiis ut quondam exterrita amoris
Scylla novos avium sublimis in aere coetus
Viserit et tenui conscendens aethera pinna
8 (7C) Caeruleis sua tecta super volitaverit alis,
Hanc pro purpureo poenam scelerata capillo, App.
Pro patris et solvens excisa funditus urbe. Verg.
Complures illam magni, Messalla, poetae Ciris
(Nam verum fateamur: amat Polyhymnia verum)
Longe alia perhibent mutatam membra figura
Scyllaeum monstro saxum infestasse voraci;
Illam esse aerumnis quam saepe legamus Ulixi
Candida succinctam latrantibus inguina monstris
Dulichias vexasse rates et gurgite in alto
Deprensos nautas canibus lacerasse marinis.
Sed neque Maeoniae patiuntur credere cartae
Nec malus istorum dubiis erroribus auctor.
Iamque alias alii vulgo finxere puellas,
Quae Colophoniaco Scyllae dicantur Homero.
Ipse Crataein ait matrem; sed sive Crataeis
Sive illam monstrum genuit grave Echidna biformis
Sive est neutra parens atque hoc in carmine totum
Inguinis est vitium et Veneris descripta libido;
Sive etiam tactis speciem mutata venenis
Infelix virgo (quid enim commiserat illa?
Ipse pater timidam vacua complexus harena
Coniugium castae violaverat Amphitritae;
Quae tamen exegit longo post tempore poenas,
Ut, cum cura sui veheretur coniugis alto,
Ipsa trucem multo misceret sanguine pontum); L2[O]
Seu vero, ut perhibent, forma cum vinceret omnis
Et cupidos quaestu passim popularet amantes,
Piscibus et canibusque malis vallata repente est
Horribilis circum vidit se sistere formas
(Heu quotiens mirata novos expalluit artus!
1 (1C) Ipsa suos quotiens heu pertimuit latratus!),
Ausa quod est mulier numen fraudare deorum
Et dictam Veneri donorum avertere partem,
Quam, mala multiplici iuvenum quod saepta caterva
Vixerat utque modo meretrix iactata ferarum,
Infamem tali merito rumore fuisse
Docta Palaephatia testatur pagina voce:
3 Quicquid et ut quisque est tali de clade locutus,
Somnia sunt; potius liceat notescere cirin,
Atque unam ex multis Scyllam non esse puellis.
Quare quae cantus meditanti mittere certos
Magna mihi cupido tribuistis praemia, divae
Pierides, quarum castos alabastria postes
Munere saepe meo inficiunt foribusque hyacinthi
Dependent flores aut suave rubens narcissus
Aut crocus alterna coniungens lilia caltha
Sparsaque liminibus floret rosa, nunc age, divae,
Praecipue nostro nunc aspirate labori
11 Atque novum aeterno praetexite honore volumen.

Sunt Pandioniis vicinae sedibus urbes
Actaeos inter colles et candida Thesei
Purpureis late ridentia litora conchis,
Quarum non ulli fama concedere digna
Stat Megara, Argei quondam munita labore
Alcathoi Phoebique: deus namque affuit illi; —
Unde etiam citharae voces imitatus acutas
Saepe lapis recrepat Cyllenia murmura pulsus
Et veterem sonitu Phoebi testatur amorem.
Hanc urbem ante alios qui tum florebat in armis
Fecerat infestam populator remige Minos,
Hospitio quod se Nisi Polyidos avito
Carpathium fugiens et flumina Caeratea
Texerat. hunc bello repetens Gortynius heros
Attica Cretaea sternebat rura sagitta.
Sed neque tum cives neque tum rex ipse veretur
Infesto ad muros volitantis agmine turmas
Reicere et indomitum virtute retundere Martem,
Responsum quoniam satis est meminisse deorum.
Nam capite ab summo regis, mirabile dictu,
Candida caesarie florebant tempora ramo
Et roseus medio surgebat vertice crinis;
Cuius quam servata diu natura fuisset,
Tam patriam incolumem Nisi regnumque futurum
Concordes stabili firmarant numine parcae.
L2[I] Ergo omnis caro residebat cura capillo,
Aurea sollemni comptum quem fibula ritu
Cecropiae tereti nectebat dente cicadae.
Nec vero haec crinis custodia vana fuisset
Nisaei, ni Scylla novo conrepta furore,
Scylla, patris miseri patriaeque inventa sepulchrum,
O nimium cupidis Minoa inhiasset ocellis.
Sed malus ille puer, quem nec sua flectere mater
Iratum potuit, quem nec pater atque avus idem
Iuppiter, ille etiam Poenos domitare leones
Et validas doctus vires mansuescere tigris,
Ille etiam duros homines — sed dicere magnum est,
Idem tum tristis acuebat parvulus iras.
Iunonis magnae, cuius fera iurgia divae
Olim ipsae metuere, eheu peritura puella
◆ Nulli non sanctam violaverat inscia sedem,
Dum sacris operata deae lascivit et extra
Procedit longe matrum comitumque catervam,
Suspensam gaudens in corpore ludere vestem
Et tumidos agitante sinus aquilone relaxans.

Necdum etiam castos gustaverat ignis honores,
Necdum sollemni lympha perfusa sacerdos
Pallentis foliis caput exornarat olivae:
Cum vas e manibus fudit pila. cumque ea lapsa est,
Procurrit virgo. quod uti ne prodita ludi
9 (8C) Auratam gracili soluisset corpore pallam!
Omnia, quae retinere gradum cursusque morari
Possent, o tecum vellem tunc, impia, haberes:
Non umquam violata manu sacraria divae
Iurando, infelix, nequicquam iure piasses!
Set si quis nocuisse tibi periuria credat,
Causa pia est: timuit fratri te ostendere Iuno.
At levis ille deus, cui semper ad ulciscendum
Quaeritur ex omni verborum iniuria iactu,
Aurea fulgenti depromens tela pharetra
(Heu nimium terret nimium, Tirynthius usu),
Virginis in tenera defixit acumina mente.
Quae simul ac venis hausit sitientibus ignem
Et rabidum penitus concepit in ossa furorem,
Saeva velut gelidis Edonum Bistonis oris
Ictave barbarico Cybeles antistita buxo,
Infelix virgo tota bacchatur in urbe,
Non storace Idaeo fragrantis tincta capillos,
Coccina non teneris pedibus Sicyonia servans,
Non niveo retinens bacata monilia collo.
Multum illi incerto trepidant vestigia cursu:
Saepe petit patrios ascendere perdita muros
Aeriasque facit causam se visere turris;
Saepe etiam tristes volvens in nocte querellas
Sedibus ex altis arcis speculatur amorem
Castraque prospectat crebris lucentia flammis. L3[O]
Nulla colum novit, caram non respicit aurum,
Non arguta sonant tenui psalteria chorda,
Non Libyco molles plauduntur pectine telae;
Nullus in ore rubor: ubi enim rubor, obstat amori.
Atque ubi nulla malis reperit solacia tantis
2 (2C) Tabidulamque videt labi per viscera mortem,
Quo vocat ire dolor, subigunt quo tendere fata,
Fertur et horribili praeceps impellitur oestro,
Ut patris, a demens, crinem de vertice ferret
Furtim atque arguto detonsum mitteret hosti
(Namque haec condicio miserae proponitur una),
Etsi illa ignorans (quis non bonus omnia malit
4 Credere quam tanti sceleris damnare puellam?),
Heu tamen infelix: quid enim inprudentia prodest?
Nise pater, cui direpta crudeliter urbe
Vix erit una super sedes in turribus altis,
Fessus ubi extructo possis considere nido,
Tu quoque avis metuere: dabit tibi filia poenas.
Gaudete, o celeres, subnixae nubibus altis,
Quae mare, quae viridis silvas lucosque sonantes
Incolitis, gaudete, vagae blandaeque volucres;
Vosque adeo, humani mutatae corporis artus,
Vos o crudeli fatorum lege, puellae
Dauliades, gaudete: venit carissima vobis

Cognatos augens reges numerumque sororum
Ciris et ipse pater. vos, o pulcherrima quondam
Corpora, caeruleas praevertite in aethera nubes,
Qua novus ad superum sedes haliaeetos et qua
Candida concessos ascendet ciris honores.
  Iamque adeo dulci devinctus lumina somno
isus erat, vigilumque procul custodia primas
Excubias foribus studio iactabat inani:
Cum furtim tacito descendens Scylla cubili
Auribus arrectis nocturna silentia temptat
Et pressis tenuem singultibus aera captat.
Tum suspensa levans digitis vestigia primis
Egreditur ferroque manus armata bipenni
Avolat; at demptae subita in formidine vires:
Caeruleas sua furta prius testatur ad umbras.
Nam qua se ad patrium tendebat semita limen,
Vestibulo in thalami paulum remoratur et alti
Suspicit ad caeli nictantia sidera, multa
Non accepta piis promittens munera divis.
  Quam simul Ogygii Phoenicis filia Carme
Pergere sensit anus (sonitum nam fecerat illi
Marmoreo aeratus stridens in limine cardo),
Corripit extemplo fessam languore puellam
Et simul 'o nobis sacrum caput' inquit 'alumnae,
Non tibi nequicquam viridis per viscera pallor
L3[I] Aegrotas tenui suffundit sanguine venas;
Nec levis (hoc fieri neque enim pote) cura subedit.
Haut fallor (quod ut a! potius, Rhamnusia, fallar):
Nam qua te causa nec dulcis pocula Bacchi
Nec gravidos Cereris dicam contingere fetus;
Qua causa ad patrium solam vigilare cubile,
Tempore quo fessas mortalia pectora curas,
Quo rapidos etiam requiescunt flumina cursus?
Dic age nunc miserae saltem quae saepe petenti
Iurabas nihil esse mihi, cur maesta parentis
Formosos circum virgo remorere capillos.
Ei mihi, ne furor ille tuos invaserit artus,
Ille, Arabae Myrrhae quondam qui cepit ocellos,
Ut scelere infando (quod ne sinat Adrastea)
Laedere utrumque uno studeas errore parentem!
◆ Quod si alio quovis animi iactaris amore
(Nam te iactari, non est Amathusia nostri
Tam rudis ut nullo possim cognoscere signo),
Si concessus amor noto te macerat igni:
Per tibi Dictynnae praesentia numina iuro,
App. Prona decus quae dulce mihi te donat alumnam,
Verg. Omnia me potius digna atque indigna, laborum
Ciris Milia visuram, quam te tam tristibus istis
Sordibus et carie patiar tabescere tali
  Haec loquitur, mollique ut se nudavit amictu,
10 (9C) Frigidulam iniecta circumdat veste puellam,
Quae prius in tenui steterat succincta crocota.
Dulcia deinde genis rorantibus oscula figens
Persequitur miserae causas exquirere tabis,
Nec tamen ante ullas patitur sibi reddere voces,
Marmoreum tremebunda pedem quam rettulit intra.
Illa autem 'quid me inquirens, nutricula, torques?
Quid tantum properas nostros novisse furores?
Non ego consueto mortalibus uror amore,
Nec mihi notorum deflectunt lumina vultus,
Nec genitor cordi est: ultro namque odimus omnis.
Nil amat hic animus, nutrix, quod oportet amari,
Nil, quo falsa tamen lateat pietatis imago;
Sed media ex acie mediisque ex hostibus. eheu
Quid dicam quove aegra malum hoc exordiar ore?
Dicam equidem, quoniam tu me non dicere, nutrix,
Non sinis: extremum hoc munus morientis habeto.
Ille, vides, nostris qui moenibus assidet hostis,
Quem pater ipse deum sceptri donavit honore,
Cui parcae tribuere nec ullo vulnere laedi
(Dicendum est, frustra circumvehor omnia verbis),
Ile mea, ille idem oppugnat praecordia Minos.
Quod te per divum crebros obtestor amores
Perque tuum memori sanctum mihi pectus alumnae,
Ut me si servare potes ne perdere malis;
Sin autem optatae spes est incisa salutis, **L3[I]**
Ne mihi quam merui invideas, nutricula, mortem.
Nam nisi te nobis malus, o malus, optima Carme,
Ante in conspectum casusve deusve tulisset,
Aut ferro hoc' (aperit ferrum quod veste latebat)
'Purpureum patris dempsissem vertice crinem
3 (3C) Aut mihi praesenti peperissem vulnere letum'.
  Vix haec ediderat, cum clade exterrita tristi
Incanos multo deturpat pulvere crines
Et graviter questu Carme complorat anili:
'O mihi nunc iterum crudelis reddite Minos,
O iterum nostrae Minos inimice senectae,
Quem per (ut a! olim natae te propter eundem)
5 Hunc Amor insanae luctum portavit alumnae!
Tene ego tam longe captiva avecta nequivi,
Tam grave servitium, tam duros passa labores,
Effugere, ut sistam exitium crudele meorum?
Iam iam nec nobis aequo senioribus ullum
Vivere uti cupiam vivit genus. a! quid ego amens
Te erepta, o Britomarti, meae spes una senectae,
Te, Britomarti, diem potui producere vitae? **App.**
Atque utinam celeri ne tantum grata Dianae **Verg.**
Venatus esses virgo sectata virorum, **Ciris**
Gnosia nec Partho contendens spicula cornu
Dictaeas ageres ad gramina nota capellas:

Numquam tam obnixe fugiens Minois amores
Praeceps aerii specula de montis abisses,
Unde alii fugisse ferunt et numen Aphaeae
Virginis assignant, alii, quo notior esses,
Dictynnam dixere tuo de nomine lunam.
Sint haec vera velim: mihi certe, nata, peristi:
Numquam ego te summo volitantem in vertice montis
Hyrcanos inter comites agmenque ferorum
Conspiciam nec te redeuntem amplexa tenebo.
Verum haec haut nobis gravia atque indigna fuere
Tum, mea alumna, tui cum spes integra manebat
Et vox ista meas nondum violaverat aures.
Tene etiam Fortuna mihi crudelis ademit,
Tene, o sola meae vivendi causa senectae?
Saepe tuo dulci nequicquam capta sopore,
Cum premeret natura, mori me velle negavi,
Ut tibi Corycio glomerarem flammea luto.
Quo nunc me, infelix, aut quae me fata reservant?
An nescis, qua lege patris de vertice summo
Edita candentes praetexat purpura canos,
Quae tenui patriae spes sit suspensa capillo?
Si nescis, aliquam possum sperare salutem,
Inscia quandoquidem scelus es conata nefandum;
Sin est quod metuo, per te, mea alumna, tuumque
Expertum multis miserae mihi rebus amorem,
L3[O] Perdere saeva precor per lumina et Ilithyiae,
Ne tantum facinus tam nulla mente sequaris.
Non ego te incepto, fieri quod non pote, conor
Flectere amore, nec est cum dis contendere nostrum;
Sed patris incolumi potius denubere regno
Atque aliquos tamen esse velis tibi, alumna, penates.
Hoc unum exilio docta atque experta monebo.
Quod si non alia poteris ratione parentem
Flectere (sed poteris: quid enim non unica possis?),
Tum potius tandem ista, pio cum iure licebit,
Cum facti causam tempusque doloris habebis,
Tum potius conata tua atque incepta referto;
Meque deosque tibi comites, mea alumna, futuros
Polliceor: nihil est, quod texitur ordine, longum.'
His ubi sollicitos animi relevaverat aestus
◆ Vocibus et blanda pectus spe luserat aegrum,
Paulatim tremebunda genis obducere vestem
Virginis et placidam tenebris captare quietem
Inverso bibulum restinguens lumen olivo
Incipit ad crebrosque insani pectoris ictus
Ferre manum, assiduis mulcens praecordia palmis.
Noctem illam sic maesta super morientis alumnae
Frigidulos cubito subnixa pependit ocellos.
Postera lux ubi laeta diem mortalibus almum
Et gelida venientem ignem quatiebat ab Oeta,
11 (10C) Quem pavidae alternis fugitant optantque puellae
(Hesperium vitant, optant ardescere Eoum),
Praeceptis paret virgo nutricis et omnes
Undique conquaerit nubendi sedula causas.
Temptantur patriae submissis vocibus aures,
Laudanturque bonae pacis bona: multus ineptae
Virginis insolito sermo novus errat in ore.
Nunc tremere instantis belli certamina dicit
Immanemque timere deum, nunc regis amicis,
Iamque ipsi verita heu! torvum flet maesta parentem,
Cum Iove communes qui mittat avere nepotes.
Nunc etiam conficta dolo mendacia turpi —
Invenit et divum terret formidine cives;
Nunc alia ex aliis (nec desunt) omina quaerit.
Quin etiam castos ausa est corrumpere vates,
Ut, cum caesa pio cecidisset victima ferro,
Essent qui generum Minoa auctoribus extis
Iungere et ancipites suaderent tollere pugnas.
At nutrix, patula componens sulphura testa,
Narcissum casiamque herbas contundit olentes,
Terque novena ligans triplici diversa colore
Fila 'ter in gremium mecum' inquit 'despue, virgo,
Despue ter, virgo: numero deus impare gaudet.'
Inde Iovi geminat magico dum mystica sacra,
Sacra nec Aeaeis anubus nec cognita Grais,
Pergit, Amyclaeo spargens altaria thallo, L2[I]
Regis Iolciacis animum defigere votis.
Verum ubi nulla movet stabilem fallacia Nisum
Nec possunt homines nec possunt flectere divi
(Tanta est in parvo fiducia crine cavendi),
Rursus ad inceptum sociam se adiungit alumnae
4 (4C) Purpureumque parat rursus tondere capillum,
Tam longo quod iam cupiat succurrere amori,
Non minus illa tamen, revehi quod moenia Cressa
Gaudeat; et cineri patria est iocunda sepulto.
Ergo iterum capiti Scylla est inimica paterno:
Tum coma Sidonio florens deciditur ostro,
Tum capitur Megara et divum responsa probantur,
6 Tum suspensa novo ritu de navibus altis
Per mare caeruleum trahitur Niseia virgo.
Complures illam nymphae mirantur in undis,
Miratur pater Oceanus et candida Tethys
Et cupidas secum rapiens Galatea sorores;
Illam etiam iunctis magnum quae piscibus aequor
Et glauco bipedum curru metitur equorum
Leucothoe parvusque dea cum matre Palaemon;
Illam etiam alternas sortiti vivere luces,
Cara Iovis soboles, magnum Iovis incrementum,
Tyndaridae niveos mirantur virginis artus.
14 Has adeo voces atque haec lamenta per auras

App. Verg. Ciris

Fluctibus in mediis questu volvebat inani,
 Ad caelum infelix ardentia lumina tendens,
 Lumina, nam teneras arcebant vincula palmas:
 ‘Supprimite o paulum turbantia flamina venti,
Dum queror et divos (quamquam nil testibus illis
Profeci) extrema moriens tamen alloquor hora.
Vos ego, vos adeo, venti, testabor, et aurae,
Vos, Pandionia si qui de gente venitis,
Cernitis: illa ego sum cognato sanguine vobis
Scylla (quod o salva liceat te dicere Procne);
Illa ego sum Nisi pollentis filia quondam,
Certatim ex omni petiit quam Graecia regno,
Qua curvus terras amplectitur Hellespontus;
Illa ego sum, Minos, sacrato foedere coniunx
Dicta tibi: tamen haec, etsi non accipis, adsum.
Vinctane tam magni tranabo gurgitis undas?
Vincta tot adsiduas pendebo ex ordine luces?
Non equidem me alio possum contendere dignam
Supplicio, quod sic patriam carosque penates
Hostibus inmitique addixi ignara tyranno.
Verum istaec, Minos, illos scelerata putavi,
Si nostra ante aliquis nudasset foedera casus,
Facturos, quorum dereptis moenibus urbis
O ego crudelis flamma delubra petivi;
Te vero victore prius vel sidera cursus
L2[O] Mutatura suos quam te mihi talia captae
Facturum metui. iam iam scelus omnia vincit.
Ten ego plus patrio dilexi perdita regno?
Ten ego? nec mirum, vultu decepta puella
Ut vidi ut perii, ut me malus abstulit error.
Non equidem ex isto speravi corpore posse
Tale malum nasci: forma vel sidera fallas.
Me non deliciis commovit regia dives,
Curalio fragili aut electro lacrimoso,
Me non florentes aequali corpore nymphae,
Non metus incensam potuit retinere deorum:
Omnia vicit amor; quid enim non vinceret ille?
Non mihi iam pingui stillabunt tempora myrrha,
Pronuba nec castos accendet pinus honores,
Nec Libys Assyrio sternetur lectulus ostro.
◆ Vana queror: me ne illa quidem communis alumnam
Omnibus iniecta tellus tumulabit harena.
Mene inter matres ancillarisque maritas,
Men illas inter famulari munere fungi,
Coniugis atque tuae, quaecumque erit illa beata,
Non licuit gravidos penso devolvere fusos?
At belli saltem captivam lege necasses!
Iam fesso tandem fugiunt de corpore vires,
Et caput inflexa lentum cervice recumbit,
Marmorea adductis tabescunt brachia nodis.

12 (11C) Aequoreae pristes, inmania corpora ponti,
Undique conveniunt et glauco in gurgite circum
Verbere caudarum atque oris minitantur hiatu.
Iam tandem casus hominum, iam respice, Minos!
Sit satis hoc, tantum Scyllam vidisse malorum!
Vel fato fuerit nobis haec debita pestis
Vel casu incerto, merita vel denique culpa:
Omnia nam potius quam te fecisse putabo.’
Labitur interea resoluta ab litore classis,
Magna repentino sinuantur lintea coro,
Flectitur in viridi remus sale, languida fessae
Virginis in cursu moritur querimonia longo.
Deserit angustis inclusum faucibus Isthmon,
Cypselidae magni florentia regna Corinthi;
Praeterit abruptas Scironis protinus arces
Infestumque suis dirae testudinis exit
Spelaeum multoque cruentas hospite cautes.
Iamque adeo tutum longe Piraeea cernit,
Et notas eheu frustra respectat Athenas.
Iam procul e fluctu Salaminia dispicit arva
Florentesque videt iam Cycladas; hinc sinus illi
Sunius, hinc statio contra patet Hermionea.
Linquitur ante alias longe gratissima Delos
Nereidum matri et Neptuno Aegaeo.
Prospicit incinctam spumanti litore Cythnum
Marmoreamque Paron viridemque adlapsa Donysam **L1[I]**
Aeginamque simul serpentiferamque Seriphum.
Fertur et incertis iactatur ad omnia ventis,
Cumba velut, magnas sequitur cum parvula classes,
Afer et hiberno bacchatur in aequore turbo.
Donec tale decus formae vexarier auris
5 (5C) Non tulit ac miseros mutavit virginis artus
Caeruleo pollens coniunx Neptunia regno.
Sed tamen aeternam squamis vestire puellam
Infidosque inter teneram committere pisces
Non statuit (nimium est avidum pecus Amphitrites):
Aeriis potius sublimem sustulit alis,
Esset ut in terris facti de nomine ciris,
7 Ciris Amyclaeo formosior ansere Ledae.
Hic **velut in niveo, tenera est cum primitus, ovo**
Effigies animantis et internodia membris
Inperfecta novo fluitant concreta calore:
Sic liquido Scyllae circumfusum aequore corpus
Semiferi incertis etiam nunc partibus artus
Undique mutabant atque undique mutabantur.
Oris honos primum et multis optata labella
Et patulae frontis species concrescere in unum
Coepere et gracili mentum producere rostro;
Tum qua se medium capitis discrimen agebat,
Ecce repente velut patrios imitatus honores

App. Verg. Ciris

Puniceam concussit apex in vertice cristam;
At mollis varios intexens pluma colores
Marmoreum volucri vestivit tegmine corpus,
Lentaque perpetuas fuderunt brachia pinnas.
Inde alias partes minioque infecta rubenti
Crura nova macies obduxit squalida pelli
Et pedibus teneris ungues affixit acutos.
Et tamen hoc demum miserae succurrere pacto
Vix fuerat placida Neptuni coniuge dignum.
Numquam illam post haec oculi videre suorum
Purpureas flavo retinentem vertice vittas,
Non thalamus Syrio fragrans accepit amomo,
Nullae illam sedes: quid enim cum sedibus illi?
Quae simul ut sese cano de gurgite velox
Cum sonitu ad caelum stridentibus extulit alis
Et multum late dispersit in aequora rorem
Infelix virgo nequicquam a morte recepta
Incultum solis in rupibus exigit aevum,
Rupibus et scopulis et litoribus desertis.
Nec tamen hoc ipsum poena sine: namque deum rex,
Omnia qui imperio stellarum milia versat,
Commotus talem ad superos volitare puellam,
Cum pater extinctus caeca sub nocte lateret,
Illi pro pietate sua (nam saepe nitentum
Sanguine taurorum supplex resperserat aras,
L1[O] Saepe deum largo decorarat munere sedes)
Reddidit optatam mutato corpore vitam
Fecitque in terris haliaeetos ales ut esset:
Quippe aquilis semper gaudet deus ille coruscis.
Huic vero miserae, quoniam damnata deorum
Iudicio fatique et coniugis ante fuisset,
Infesti apposuit odium crudele parentis.
Namque ut in aetherio signorum lumine praestans,
Unum quem duplici stellatum sidere vidi,
Scorpios alternis clarum fugat Oriona:
Sic inter sese tristis haliaeetos iras
Et ciris memori servant ad saecula fato.
Quacumque illa levem fugiens secat aethera pinnis,
Ecce inimicus atrox magno stridore per auras
Insequitur Nisus; qua se fert Nisus ad auras,
Illa levem fugiens raptim secat aethera pinnis. ✦

end Ciris

Cylex

Lusimus, Octavi, gracili modulante Thalia
Atque ut araneoli tenuem formavimus orsum.
Lusimus: haec propter cylicis sunt carmina dicta;
Omnis at historicae per ludum consonet ordo
Notitiae. ducam voces, licet invidus adsit.
Quisquis erit culpare iocos musamque paratus,
Pondere vel cylicis levior famaque feratur.
Posterius graviore sono tibi musa loquetur
Docta, dabunt cum maturos mihi tempora fructus,
13 Ut tibi digna tuo poliantur carmina sensu.
Latonae magnique Iovis decus, aurea proles,
Phoebus erit nostri princeps et carminis auctor
Et recinente lyra fautor, sive educat illum
Arna Chimaereo Xanthi perfusa liquore ✦
Seu decus Asteriae seu qua Parnasia rupes
Hinc atque hinc patula praepandit cornua fronte
Castaliaeque sonans liquido pede labitur unda.
Quare, Pierii laticis decus, ite, sorores
Naides, et celebrate deum ludente chorea.
Et tu, sancta Pales, ad quam bona turba recurrit
Agrestum voti secura, tuere tenentem
Aerios nemorum tractus silvasque virentis:
Te tutrice vagus saltus feror inter et antra.
Et, cuius monitis oritur fiducia cartis,
Octavi venerande, meis, adlabere coeptis,
Sancte pater: tibi namque sonant nunc carmina; quamquam
Triste Iovis Rhoetique canit non pagina bellum,
Phlegra Giganteo sparsa est quo sanguine tellus,
Nec Centaureos Lapithas conpellit in enses;
Urit Erecthonias Oriens non ignibus arces:
Non perfossus Athos nec magno vincula ponto
Iacta meo quaerent iam sera volumine famam,
Non Hellespontus pedibus pulsatus equorum,
Graecia cum timuit venientis undique Persas,
Mollia sed tenui pede currens carmina versus
Viribus apta suis Phoebo duce ludere gaudet.
Haec tibi, sancte, fero; memorabilis et tibi certest
Gloria, perpetuum lucens, mansura per aevum.
Serum sede pia maneat locus, et tibi sospes
Debita felicis remoretur vita per annos
6 Fata, bonis lucens. sed nos ad coepta feramur.
Igneus aethereas iam sol penetrarat in arces
Candidaque aurato quatiebat lumina curru,
Crinibus et roseis tenebras Aurora fugarat:
Propulit e stabulis ad pabula nota capellas
Pastor et excelsi montis iuga summa petivit,
Florida qua patulos velabant gramina colles.
8 Iam silvis dumisque iacent, iam vallibus abdunt
Corpora, iamque omni celeres e parte vagantes
Tondebant tenero viridantia gramina morsu,
Scrupea desertae perrepunt ad cava rupis:
Pendula proiectis carpuntur et arbuta ramis
Densaque virgultis avide labrusca petuntur.
Haec suspensa rapit carpente cacumina morsu
Vel salicis lentae vel quae nova nascitur alnus,
Haec teneras fruticum sentes rimatur, at illa
Inminet in rivi properantis vallibus undam.
O bona pastoris (siquis non pauperis usum
16 Mente prius docta fastidiat et probet illis

Somnia luxuriae spretis), incognita curis,
Quae lacerant avidas inimico pectore mentes!
Si non Assyrio fulgent bis lauta colore
Attalicis opibus data vellera, si nitor auri
Sub laqueare domus animum non angit avarum
Picturaeque decus, lapidum nec fulgor in ulla
Cognitus utilitate movet, nec pocula Graium
Alconis referunt Rhoecique toreuma, nec Indi
Conchea baca maris pretio est: at pectore puro
Saepe super tenero prosternit gramine corpus,
Florida cum tellus gemmantis picta per herbas
Vere notat dulci distincta coloribus arva;
Atque illum, calamo laetum recinente palustri
Otiaque invidia degentem et fraude remota
Pollentemque sibi, viridi iam palmite lucens
Tmolia pampineo subter coma velat amictu.
Illi sunt gratae rorantes lacte capellae
Et nemus et fecunda Pales et vallibus intus
Semper opaca novis manantia fontibus antra.
Quis magis optato queat esse beatior aevo
Quam qui mente lucro pura censuque probato
Non avidas adposcit opes nec tristia bella
Nec funesta timet validae certamina classis,
Non, spoliis dum sancta deum fulgentibus ornet
Templa vel evectus finem transcendat habendi,
Advorsum saevis ultro caput hostibus offert?
Illi falce deus colitur, non arte politus;
Ille colit lucos, illi Panchaia tura
Floribus agrestes herbae spirantibus adsunt;
Illi dulcis adest requies et pura voluptas,
Libera, simplicibus curis: huc inminet, omnis
Derigit huc sensus, haec cura est subdita cordi,
Quolibet utque peni victu contentus abundet
Iocundoque liget languentia corpora somno.
O pecudes, o panes et o gratissima tempe
Frondis hamadryadum, quarum non divite cultu
Aemulus Ascraeo pastor sibi quisque poetae
Securam placido traducit pectore vitam!

Talibus in studiis baculo dum nixus amicas 9
Pastor agit curas et dum non arte canora
Conpacta solitum modulatur harundine carmen:
Tendit inevectus radios Hyperionis ardor
Lucidaque aethereo ponit discrimina mundo,
Dum iacit Oceanum flammas in utrumque rapaces.
Et iam compellente vagae pastore capellae
Ima susurrantis repetebant ad vada lymphae,
Quae subter viridem residebant caerula muscum.
Iam medias operum partes evectus erat sol,
Cum densas pastor pecudes cogebat in umbras;
Nec procul ipse exit luco residere virenti,
Delia diva, tuo, quo quondam victa furore
Venit Nyctelium fugiens Cadmeis Agave,
Infandas scelerata manus ec caede cruenta:
Quae gelidis bacchata iugis requievit in antro,
Posterius poenam nati de morte datura.
Hic etiam viridi ludentes panes in herba
Et satyri dryadesque choros egere puellae
Naiadum coetu. tantum non Orpheus Hebrum
Restantem tenuit ripis silvasque canendo,
Quam tum te, pernix, remorantur, diva, chorea
Multa tuo laetae fundentes gaudia vultu,
Ipsa loci natura domum resonante susurro
Quis dabat et dulci fessas refovebat in umbra.
Nam primum prona surgebant valle patentes
Aeriae platani, inter quas impia lotos,
Impia, quae socios Ithaci maerentis: abegit,
Hospita dum nimia tenuit dulcedine captos.
At quibus insigni curru proiectus equorum
Ambustus Phaethon lucta mutaverat artus
Heliades, teneris implexae brachia truncis,
Candida fundebant tentis velamina ramis.
Posterius cui Demophoon aeterna reliquit
Perfidiam lamentanti mala (perfide multum,
Perfide Demophoon, i nunc defendeque vela!);
Quam comitabantur fatalia carmina quercus,
Quercus ante datae Cereris quam semina vitae
(Illas Triptolemi mutavit sulcus aristis).
Hic magnum Argoae navi decus addita pinus
Proceros decorat silvas hirsuta per artus
Ac petit aereis contingere motibus astra.
Ilicis et nigrae species nec laeta cupressus
Umbrosaeque monent fagus hederaeque ligantes
Brachia, fraternos plangat ne populus ictus,
Ipsaeque escendunt ad summa cacumina lentae
Pinguntque aureolos viridi pallore corymbos,
Quis aderat veteris myrtus non nescia fati.
At volucres patulis residentes dulcia ramis
Carmina per varias edunt resonantia cautes;
His suberat gelidis manans e fontibus unda,
Quae levibus placidum rivis sonat acta liquorum.
Et quaqua geminas avium vox obstrepit aures,
Hac querulas referunt voces quis nantia limo
Corpora lympha fovet; sonitus alit aeris echo,
Argutis et cuncta fremunt a rore cicadis.
At circa passim fessae cubuere capellae
Excelsis supter dumis, quos leniter adflans
Aura susurrantis poscit confundere venti.

Pastor, ut ad fontem densa requievit in umbra,
Mitem concepit proiectus membra soporem,
Anxius insidiis nullis, sed lentus in herbis
Securo pressos somno mandaverat artus:

EXCLUDED:

281 Quercus humo {...} silvaeque sonoro

✦ row of last line.

simile or **omen** **crux**

Consensus lines presented in order;
none reordered, removed or bracketed.

AS IF INTERLEAVED

language: Latin (Neo-Latin)(ix CE?)

copy text: Baehrens (PLM ii 1880)

typeface: Kings Caslon by Dalton Maag

EPICPOEM.ORG 🇺🇸 414 lines 2.0

As some way-faring Man,[2] who wanders o'er
In Thought, a Length of Lands he trod before,
Sends forth his active Mind from Place to Place,
Joins Hill to Dale, and measures Space with Space:

Vegili Culix
Accipe facundi Culicem, studiose Maronis,
ne nucibus positis ARMA VIRUMQUE legas.
— Martial, Epigrams **14**.185

APPENDIX VERGILIANA

CYLEX

PREVIEW DIRAE

EPIC POEM .ORG

DIGITAL CLASSICS

THESE LINES HAVE CONVERGED TO TELL
A STORY THAT SATISFIES ME IN MY HEART,
WHERE ONLY THERE IT REALLY COUNTS.

Lusimus, Octavi, gracili modulante Thalia 14 (12C)
Atque ut araneoli tenuem formavimus orsum.
Lusimus: haec propter cylicis sunt carmina dicta;
Omnis at historicae per ludum consonet ordo
Notitiae. ducam voces, licet invidus adsit.
Quisquis erit culpare iocos musamque paratus,
Pondere vel cylicis levior famaque feratur.
Posterius graviore sono tibi musa loquetur
Docta, dabunt cum maturos mihi tempora fructus,
Ut tibi digna tuo poliantur carmina sensu.
  Latonae magnique Iovis decus, aurea proles,
Phoebus erit nostri princeps et carminis auctor
◆ Et recinente lyra fautor, sive educat illum
Arna Chimaereo Xanthi perfusa liquore
Seu decus Asteriae seu qua Parnasia rupes
Hinc atque hinc patula praepandit cornua fronte
Castaliaeque sonans liquido pede labitur unda.
Quare, Pierii laticis decus, ite, sorores
Naides, et celebrate deum ludente chorea.
Et tu, sancta Pales, ad quam bona turba recurrit
Agrestum voti secura, tuere tenentem
Aerios nemorum tractus silvasque virentis:
Te tutrice vagus saltus feror inter et antra.
Et, cuius monitis oritur fiducia cartis,
Octavi venerande, meis, adlabere coeptis,
L1[I] Sancte pater: tibi namque sonant nunc carmina; quamquam
Triste Iovis Rhoetique canit non pagina bellum,
Phlegra Giganteo sparsa est quo sanguine tellus,
Nec Centaureos Lapithas conpellit in enses;
Urit Erecthonias Oriens non ignibus arces:
Non perfossus Athos nec magno vincula ponto
Iacta meo quaerent iam sera volumine famam, 1 (1C)
Non Hellespontus pedibus pulsatus equorum,
Graecia cum timuit venientis undique Persas,
Mollia sed tenui pede currens carmina versus
Viribus apta suis Phoebo duce ludere gaudet.
Haec tibi, sancte, fero; memorabilis et tibi certest
Gloria, perpetuum lucens, mansura per aevum.
Serum sede pia maneat locus, et tibi sospes 3
Debita felicis remoretur vita per annos
Fata, bonis lucens. sed nos ad coepta feramur.
  Igneus aethereas iam sol penetrarat in arces
Candidaque aurato quatiebat lumina curru,
Crinibus et roseis tenebras Aurora fugarat:
Propulit e stabulis ad pabula nota capellas
App. Pastor et excelsi montis iuga summa petivit,
Verg. Florida qua patulos velabant gramina colles.
Cylex Iam silvis dumisque iacent, iam vallibus abdunt
Corpora, iamque omni celeres e parte vagantes
Tondebant tenero viridantia gramina morsu,
Scrupea desertae perrepunt ad cava rupis:
Pendula proiectis carpuntur et arbuta ramis App.
Densaque virgultis avide labrusca petuntur. Verg.
Haec suspensa rapit carpente cacumina morsu Cylex
Vel salicis lentae vel quae nova nascitur alnus,
Haec teneras fruticum sentes rimatur, at illa
Inminet in rivi properantis vallibus undam.
  O bona pastoris (siquis non pauperis usum
Mente prius docta fastidiat et probet illis
Somnia luxuriae spretis), incognita curis,
Quae lacerant avidas inimico pectore mentes!
Si non Assyrio fulgent bis lauta colore
Attalicis opibus data vellera, si nitor auri
Sub laqueare domus animum non angit avarum
Picturaeque decus, lapidum nec fulgor in ulla
Cognitus utilitate movet, nec pocula Graium
Alconis referunt Rhoecique toreuma, nec Indi
Conchea baca maris pretio est: at pectore puro
Saepe super tenero prosternit gramine corpus,
Florida cum tellus gemmantis picta per herbas
Vere notat dulci distincta coloribus arva;
Atque illum, calamo laetum recinente palustri
Otiaque invidia degentem et fraude remota
Pollentemque sibi, viridi iam palmite lucens
Tmolia pampineo subter coma velat amictu.
Illi sunt gratae rorantes lacte capellae L2[O]
Et nemus et fecunda Pales et vallibus intus
Semper opaca novis manantia fontibus antra.
Quis magis optato queat esse beatior aevo
Quam qui mente lucro pura censuque probato
Non avidas adposcit opes nec tristia bella
Nec funesta timet validae certamina classis,
Non, spoliis dum sancta deum fulgentibus ornet
Templa vel evectus finem transcendat habendi,
Advorsum saevis ultro caput hostibus offert?
Illi falce deus colitur, non arte politus;
Ille colit lucos, illi Panchaia tura
Floribus agrestes herbae spirantibus adsunt;
Illi dulcis adest requies et pura voluptas,
Libera, simplicibus curis: huc inminet, omnis
Derigit huc sensus, haec cura est subdita cordi,
Quolibet utque peni victu contentus abundet
Iocundoque liget languentia corpora somno.
O pecudes, o panes et o gratissima tempe
Frondis hamadryadum, quarum non divite cultu
Aemulus Ascraeo pastor sibi quisque poetae
Securam placido traducit pectore vitam!
  Talibus in studiis baculo dum nixus amicas
Pastor agit curas et dum non arte canora
Conpacta solitum modulatur harundine carmen:

Tendit inevectus radios Hyperionis ardor
Lucidaque aethereo ponit discrimina mundo,
Dum iacit Oceanum flammas in utrumque rapaces.
Et iam compellente vagae pastore capellae
Ima susurrantis repetebant ad vada lymphae,
Quae subter viridem residebant caerula muscum.
Iam medias operum partes evectus erat sol,
Cum densas pastor pecudes cogebat in umbras;
Nec procul ipse exit luco residere virenti,
Delia diva, tuo, quo quondam victa furore
Venit Nyctelium fugiens Cadmeis Agave,
Infandas scelerata manus ec caede cruenta:
◆ Quae gelidis bacchata iugis requievit in antro,
Posterius poenam nati de morte datura.
Hic etiam viridi ludentes panes in herba
Et satyri dryadesque choros egere puellae
Naiadum coetu. tantum non Orpheus Hebrum
Restantem tenuit ripis silvasque canendo,
Quam tum te, pernix, remorantur, diva, chorea
Multa tuo laetae fundentes gaudia vultu,
Ipsa loci natura domum resonante susurro
Quis dabat et dulci fessas refovebat in umbra.
Nam primum prona surgebant valle patentes
Aeriae platani, inter quas impia lotos,
Impia, quae socios Ithaci maerentis: abegit,
L2[I] Hospita dum nimia tenuit dulcedine captos.
At quibus insigni curru proiectus equorum
Ambustus Phaethon lucta mutaverat artus
Heliades, teneris implexae brachia truncis,
Candida fundebant tentis velamina ramis.
Posterius cui Demophoon aeterna reliquit
Perfidiam lamentanti mala (perfide multum,
Perfide Demophoon, i nunc defendeque vela!);
Quam comitabantur fatalia carmina quercus,
Quercus ante datae Cereris quam semina vitae
(Illas Triptolemi mutavit sulcus aristis).
Hic magnum Argoae navi decus addita pinus
Proceros decorat silvas hirsuta per artus
Ac petit aereis contingere motibus astra.
Ilicis et nigrae species nec laeta cupressus
Umbrosaeque monent fagus hederaeque ligantes
Brachia, fraternos plangat ne populus ictus,
Ipsaeque escendunt ad summa cacumina lentae
Pinguntque aureolos viridi pallore corymbos,
Quis aderat veteris myrtus non nescia fati.
App. At volucres patulis residentes dulcia ramis
Verg. Carmina per varias edunt resonantia cautes;
Cylex His suberat gelidis manans e fontibus unda,
Quae levibus placidum rivis sonat acta liquorum.
Et quaqua geminas avium vox obstrepit aures,
15 (13C) Hac querulas referunt voces quis nantia limo
Corpora lympha fovet; sonitus alit aeris echo, App.
Argutis et cuncta fremunt a rore cicadis. Verg.
At circa passim fessae cubuere capellae Cylex
Excelsis supter dumis, quos leniter adflans
Aura susurrantis poscit confundere venti.
Pastor, ut ad fontem densa requievit in umbra,
Mitem concepit proiectus membra soporem,
Anxius insidiis nullis, sed lentus in herbis
Securo pressos somno mandaverat artus:
Stratus humi dulcem capiebat corde quietem,
Ni fors incertos iussisset ducere casus.
Nam solitum volvens ad tempus. tractibus isdem
Inmanis vario maculatus corpore serpens,
Mersus ut in limo magno subsideret aestu,
Obvia vibranti carpens gravis ore trilingui,
Squamosos late torquebat motibus orbes:
Tendebant acres venientis ad omnia visus.
Iam magis atque magis corpus revolubile solvens
Attollit nitidis pectus fulgoribus, ecfert
Sublimi cervice caput, quoi crista superne
Edita purpureo lucens cumulatur amictu
Aspectusque micat flammarum lumine torvo.
Motabat sese circum loca, quom videt ingens
Adversum recubare ducem gregis. acrior instat
Lumina diffundens intendere et obvia torvos L3[O]
Linguis arripiens infringere, quod sua quisquam
Ad vada venisset. naturae comparat arma:
Ardet mente, furit stridoribus, intonat ore,
Flexibus eversis torquetur corporis orbis,
Manant sanguineae per tractus undique guttae,
2 (2C) Spiritus erumpit fauces. quo cuncta paranti
Parvulus hunc prior humoris conterret alumnus
Et mortem vitare monet per acumina: namque
Qua diducta genas pandebant lumina gemmis,
Hac senioris erat mature palpebra telo
Icta levi, quom prosiluit furibundus et illum
Obtritum Morti misit: quoi dissitus omnis
4 Spiritus excessit sensim. tum torva tenentem
Lumina respexit serpentem comminus; inde
Inpiger, exanimis, vix compos mente refugit
Et validum dextra truncum detraxit ab orno
(Quam casus sociarit opem numenve deorum
Prodere sit dubium, valuit sed vincere talis
Horrida squamosi volventia membra draconis)
Atque reluctantis crebris foedeque petentis
Ictibus ossa ferit, cingunt qua tempora cristae;
Et, quo erat tardus, somni languore remoto,
Quo plus astringens timor obcaecaverat artus,
Hoc minus inplicuit dira formidine mentem.

Quem postquam vidit caesum languescere, sedit,
Iam quatit et biiugis oriens Erebeis equos Nox
Et piger aurata procedit Vesper ab Oeta,
Quom grege conpulso pastor duplicantibus umbris
Vadit et in fessos requiem dare comparat artus.
Quoius ut intravit levior per corpora somnus
Languidaque effuso requierunt membra sopore,
Effigies ad eum culicis devenit et illi
Tristis ab eventu cecinit convicia mortis.
‘Quis’ inquit ‘meritis ad quae delatus acerbas
Cogor adire vices! tua dum mi carior ipsa
Vita fuit vita, rapior per mania ventis,
Tu lentus refoves iocunda membra quiete,
Ereptus certis e cladibus; at mea manes
Viscera Lethaeas cogunt transnare per undas:
Praeda Charonis agor vigilis. flagrantia taedis
Limina tum lucent infernis obdita templis.
Obvia Tisiphone, serpentibus undique cincta,
Et flammas et saeva quatit mihi verbera. pone
Cerberus et diris latrantia rictibus ora,
Anguibus hinc atque hinc horrent quoi colla reflexis
Sanguineumque micant ardorem luminis orbes.
Heu, quid ab officio degressa est gratia, quom te
Restitui superis leti iam limine ab ipso?
Praemia sunt pietatis ubi, pietatis honores?

In vanas abiere vices et victa recessit
Iustitia et prior illa fides. instantia fudi
Alterius, sine respectu mea fata relinquens
Ad pariles agor eventus: fit poena merenti.
Poena sit exitium: modo sit tum grata voluntas,
Existat par officium. feror avia carpens,
Avia Cimmerios inter distantia lucos,
Quem circa tristes densentur in agmina poenae.
Nam vinctus sedet inmanis serpentibus Otos,
Devinctum maestus procul aspiciens Ephialten,
Conati quom sint quondam rescindere caelum;
Et Tityos, Latona, tuae memor anxius irae
(Inplacabilis ira nimis) iacet alitis esca.
Terreor, a, tantis insistere, terreor, umbris!
Ad Stygias revocatus aquas vix ultimus amni
Extat, nectareas divum qui prodidit escas,
Gutturis arenti revolutus in omnia sensu.
Qui saxum procul advorso dein monte revolvit,
Contempsisse dolet quo numine vicit acerba.
Otia quaerenti frustra cervice, puellae,

Ite, quibus taedas accendit tristis Erinys,
Mutus Hymen praelata dedit conubia mortis.
Atque alias alio densas sequor agmine turbas,
Inpietate fera vecordem Colchida matrem,
Anxia sollicitis meditantem vulnera natis;

16 (14C)
Iam Pandionias miserandas prole puellas,
Quarum vox Ityn edit Ityn, quo Bistonius rex
Orbus epops maeret volucres evectus in auras.
At discordantes Cadmeo semine fratres
Iam truculenta ferunt infestaque lumitia corpus
Alter in alterius; iamque aversatur uterque,
Inpia germani manat quod sanguine dextra.
Eheu mutandus numquam labor! auferor ultra
In diversa magis, distantia flumina cerno:
Eridanus tranandus, agor delatus ad undam.
Obvia Persephone comites heroidas urguet
Adversas praeferre faces. Alcestis ab omni
Inviolata vacat cura, quod saeva mariti
In Chalcodoniis Admeti fata morata est.
Ecce, Ithaci coniunx semper ducis Icariotis
Femineum consaepta decus manet et procul illa
Turba ferox iuvenum telis confixa procorum.
Quid, misera Eurydice, tanto maerore recesti?
Poenane respectus et nunc manet Orpheos in te?
Audax ille quidem, qui mitem Cerberon umquam
Credidit aut ulli Ditis placabile numen,
Nec timuit Phlegethonta furentem ardentibus undis,
Nec maesta obtenta Ditis ferrugine regna
Defossasque domos ac Tartara nocte cruenta
Obsita, nec faciles Dictaeo indice sedes,
L3[I]
Iudice, qui vitae post mortem vindicat acta:
Sed Fortuna valens audacem fecerat ante.
Iam rapidi steterant amnes et turba ferarum
Blanda voce sequax regionem insederat Hebri;
Iamque imam viridi radicem moverat alte
Sponte sua cantus rapiebant cortice avara.
3 (3C)
Labentes etiam biiuges per sidera Lunae
Pressit equos, et tu currentis, menstrua virgo,
Auditura lyram tenuisti Nocte relicta.
Haec eadem potuit Ditis te vincere coniunx
Eurydicenque ultro ducebas reddere: non fas,
Non erat in vitam ius exorabile mortis.
Illa quidem, nimium manes experta severos,
5
Praeceptum signabat iter nec rettulit intus
Lumina nec divae corrupit munera lingua;
Sed tu crudelis, crudelis tu magis, Orpheu,
Oscula cara petens rupisti iussa deorum:
Dignus amor venia, veniam si Tartara nossent.
Peccatum meminisse gravest: nos sede piorum
Has manet heroum contra manus. hic et uterque
App. Verg. Cylex
Aeacides (Peleus namque et Telamonia virtus
Per secura patris laetantur numina, quorum
Conubiis Venus et Virtus iniunxit honorem:
Hunc rapuit Periboea, illum Nereis amavit).
Adsidet hac iuvenis, sociat quem gloria sorti,

Acer in excessum, referens a navibus ignis
Argolicis Phrygios torva feritate repulsos.
O quis non referat talis discrimina belli,
Quae Troiae videre viri videreque Grai,
Teucria quom magno manaret sanguine tellus
Et Simois Xanthique liquor, Sigeaque propter
Litora quom Troas saevi ducis Hectoris ira
Truderet in classes inimico marte Pelasgas
Vulnera tela neces ignis inferre paratos.
Ipsa iugis namque Ida potens viridantibus, ipsa
Ida faces altrix cupidis praebebat alumnis,
Omnis ut in cineres Rhoetei litoris ora
◆ Classibus ambustis flamma flagrante daretur.
Hinc erat oppositus conto Telamonius heros
Obiectoque dabat clipeo certamina, et illinc
Hector erat, Troiae summum decus, acer uterque,
Flaminibus veluti fragor est a turbine mixtis,
Ignibus hic taedisque asper si classibus Argos
Eriperet reditus, alter Vulcania ferro
Vulnera protectus depellere navibus instat.
Hoc pater Aeacides alter laetatus honorest,
Dardaniaeque alter fuso quod fulmine natus
Hectoreo stravit victor de corpore Troiam.
Rursus acerba fremunt, Paris hunc quod letat et huius
Alma dolis Ithaci virtus quod concidit icta.
L3[O] Huic gerit aversos proles Laertia vultus
Et iam Strymonii Rhesi victorque Dolonis,
Pallade iam laetatur ovans, rursusque tremescit
Iam Ciconas iamque horret atrox Laestrygonas ipse.
Tilum Scylla rapax canibus subcincta Molossis
Aetnaeusque Cyclops, illum Zanclaea Charybdis
Pallentisque lacus et squalida Tartara terrent.
Hic et Tantaleae generamen prolis Atrides
Adsidet, Argivum lumen, quo flamma regente
Doris Ericthonias prostravit funditus arces.
Reddidit heu Graius poenas tibi, Troia, ruenti,
Hellespontiacis obiturus reddidit undis.
Illa vices hominum testata est copia quondam,
Ne quisquam propriae fortunae munere dives
Iret invectus caelum super: omne propinquo
Frangitur invidiae telo decus. ibat in altum
Vis Argea petens patriam ditataque praeda
Arcis Ericthoniae; comes huic erat aura secunda
Per placidum cursu pelagus; Nereis ab unda
Signa dabat, pars inflexis super acta carinis:
Cum seu caelesti fato seu sideris ortu
Undique mutatur caeli nitor, omnia ventis,
Omnia turbinibus sunt concita. iam maris unda
Sideribus certat consurgere, iamque superne
Concidere et soles et sidera cuncta minantur

17 (15C) Ac ruere in terras caeli fragor. hic modo laeta
Copia nunc miseris circumdatur anxia fatis
Inmoriturque super fluctus et saxa Capherei
Euboicas aut per cautes Aegaeaque late
Litora, cum Phrygiae passim vaga praeda peremptae
Omnis in aequoreo fluitat iam naufraga fluctu.
Hic alii sidunt pariles virtutis honore
Heroes mediisque siti sunt sedibus omnes,
Omnes, Roma decus magni quos suspicit orbis.
Hic Fabii Deciique, hic est et Gracchia virtus,
Hic et fama vetus numquam moritura Metelli,
Curtius et, mediis quem quondam sedibus urbis
Devotum tellus consumpsit gurgitis unda,
Mucius et prudens ardorem corpore passus;
[Legitime cessit cui fracta potentia regis]
Hic Curius clarae socius virtutis et ille
[Flaminius devota dedit qui corpora flammae]
Iure igitur tali sedes pietatis honorest;
Scipiadaeque duces, quorum devota triumphis
Moenia dumetis Libycae Carthaginis horrent.
Illi laude sua vigeant: ego Ditis opacos
Cogor adire lacus, viduos a! lumine Phoebi,
Et vastum Phlegethonta pati, quo, maxime Minos,
Conscelerata pia discernis saecula sede.
Ergo iam causam mortis, iam dicere vitae
Verberibus saevae cogunt sub iudice Poenae, L2[I]
Cum mihi tu sis causa mali nec conscius adsis
Intolerabilibus curis. non inmemor audis,
Et tamen ut noctis dimittes somnia ventis,
Disgredior numquam moniturus: tu cole fontis
Et viridis nemorum silvas et pascua laetus.'
4 (4C) Ei mea diffusas rapientur dicta per auras!
Dixit et extrema tristis cum voce recessit.
Hunc ubi sollicitum dimisit inertia vitae
Interius graviter regementem (nec tulit ultra
Sensibus infusum culicis de morte dolorem),
Quantumcumque sibi vires tribuere seniles
(Quis tamen infestum pugnans devicerat hostem),
6 Rivum propter aquae viridi sub fronde latentem
Conformare locum capit inpiger. hunc et in orbem
Destinat ac ferri capulum repetivit in usum,
Gramineam ut viridi foderet de caespite terram:
Iam memor inceptum peragens sibi cura laborem
Congestum cumulavit opus, atque aggere multo
Telluris tumulus formatum crevit in orbem.
Quem circum lapidem levi de marmore formans
Conserit, assiduae curae memor. hic et acanthos
Et rosa purpureum celans pudibunda ruborem
Et violae genus omne, hic est et Parthica myrtus
Atque hyacinthus et hic Cilici crocus editus arvo,

Laurus item Phoebi surgens decus, hic rhododaphne
Liliaque et roris non avia turba marini
Herbaque turis opes priscis imitata Sabina
Chrysanthesque hederaeque nitor pallente corymbo
Et bocchus Libyae regis memor; hic amaranthus
Bumastusque virens et semper florida tinus;
Non illinc narcissus abest, cui gratia formae
Igne Cupidineo proprios exarsit in artus;
Et quoscumque novant vernantia tempora flores,
His tumulus super inseritur, tum fronte locatur
Elogium, tacita format quod littera voce:
'Parve cylex, pecudum custos tibi tale merenti
Funeris officium vitae pro munere reddit.' ◆

Dirae

Battare, cycneas repetamus carmine voces:
Divisas iterum sedes et rura canamus,
Rura, quibus diras indiximus, impia vota.
Ante lupos rapient haedi, vituli ante leones,
Delphini fugient pisces, aquilae ante columbas,
◆ Et conversa retro rerum discordia gliscet,
Cuncta prius fient, quam non mea libera avena.
Montibus et silvis dicam tua furta, Lycurge,
Impia. Trinacriae sterilescant gaudia vobis
Nec fecunda, satis nostris felicia rura,
Semina parturiant segetes, non pascua colles,
Non arbusta novas fruges, non pampinus uvas,
L2[O] Ipsae non silvae frondes, non flumina montes.
Rursus et hoc iterum repetamus, Battare, carmen.
Effetas, Cereris sulci, condatis avenas,
Pallida flavescant aestu sitientia prata,
Inmatura cadant ramis pendentia mala,
Desint et silvis frondes et fontibus humor,
Nec desit nostris devotum carmen avenis.
Hinc Veneris vario florentia serta decore,
Purpureo campos quae pingit verna colore,
Hinc aurae dulces, hinc suavis spiritus agri
Mittant pestiferos aestus et taetra venena:
Dulcia non oculis, non naribus ulla ferantur.
Sic precor, et nostris superent haec carmina votis.
Lusibus et multum nostris cantata libellis
Optima silvarum, formosis densa virectis,
Non duces cirides umbras nec laeta comantis
Iactabis mollis ramos inflantibus auris:
Haec mihi saepe meum resonabit, Battare, carmen.
Militis impia cum succaedet dextera ferro
Formosaeque cadent umbrae, formosior illis
Ipsa cades, veteris domini felicia ligna;
Nequiquam: nostris potius devota libellis
Ignibus aethereis flagrabit. Iuppiter ipse,
Iuppiter hanc aluit: cinis ec Iove fiat oportet.
Thraecis tum Boreae spirent inmania vires,
18 Eurus agat mixtam fulva caligine nubem,
Africus inmineat nimbis minitantibus imbrem,
Cum tua cyaneo resplendens aethere silva
Non iterum audibit, crebro quae, Lydia, dixti.
Vicinae flammae rapiant ex ordine vites,
Pascantur segetes, diffusis ignibus auras
Transvolet, arboribus coniungat et arbor aristas.
Pertica qua nostros metata est inpia agellos,
Qua nostri fines olim, cinis omnia fiat.
Sic precor, et nostris superent haec carmina votis.
Undae quae vestris pulsatis litora lymphis,
Litora quae dulcis auras diffunditis agris,
Accipite has voces: migret Neptunus in arva,
Fluctibus et spissa campos perfundat harena:
Qua Vulcanus agros pastus Iovis ignibus arsit,
Barbara ducatur Libycae soror altera Syrtis.
Tristius hoc, memini, revocasti, Battare, carmen.
Nigro multa mari dicunt portenta natare,
Monstra repentinis terrentia saepe figuris,
Cum subito emersere furenti corpora ponto.
Haec agat infesto Neptunus caeca tridenti
Atrum convertens aestum maris undique ventis,
Et fuscum cinerem canis exhauriat undis:
Dicantur mea rura ferum mare; nauta caveto
Rura, quibus diras indiximus, impia vota.
Si minus haec, Neptune, tuos sine fundier amnis: L1[I]
Battare, fluminibus tu nostros trade dolores.
Nam tibi sunt fontes, tibi semper flumina amica.
Nil est quod pergam ulterius: merita omina dictis.
Flectite currentis lymphas, vaga flumina, retro,
Flectite et adversis rursum diffundite campis:
5 Incurrant amnes passim rimantibus undis,
Nec nostros servire sinant erronibus agros.
Dulcius hoc, memini, revocasti, Battare, carmen.
Emanent subito sicca tellure paludes,
Et metat hic iuncos, spicas ubi legimus olim;
Occupet arguti grylli cava garrula rana.
Tristius hoc rursum dicit mea fistula carmen.
7 Praecipitent altis fumantes montibus imbres
Et late teneant diffuso gurgite campos,
Quin dominis infesta minantes stagna relinquant.
Ut delapsa meos agros perverterit unda,
Piscetur nostris in finibus advena arator,
Advena, civili qui semper crimine crevit.
O male devoti pravo certamine agelli,
Tuque inimica boni semper discordia civis!
Exsul ego indamnatus egens mea rura reliqui,
Miles ut accipiat funesti praemia belli!
Hinc ego de tumulo mea rura novissima visam;
23 Hinc ibo in silvas: obstabunt iam mihi colles,
Obstabunt montes, campos haud ire licebit.

EXCLUDED:

260 {...} crescitque in acumina radix

30 post 36 restored
64 post 66 restored

✦ row of last line.

simile or **omen** **crux**

Consensus lines presented in order;
none reordered, removed or bracketed.

AS IF INTERLEAVED

language: Latin (Neo-Latin)(ix CE?)
copy text: Baehrens (PLM ii 1880)
typeface: Kings Caslon by Dalton Maag

EPICPOEM.ORG 🇺🇸 307 lines 2.0

As some way-faring Man, who wanders o'er [2]
In Thought, a Length of Lands he trod before,
Sends forth his active Mind from Place to Place,
Joins Hill to Dale, and measures Space with Space:

APPENDIX VERGILIANA

DIRAE, LYDIA, & MORETUM

PREVIEW AETNA

EPIC POEM .ORG

DIGITAL CLASSICS

THESE LINES HAVE CONVERGED TO TELL
A STORY THAT SATISFIES ME IN MY HEART,
WHERE ONLY THERE IT REALLY COUNTS.

PRINT:
24 to **28**

Dirae Battare, cycneas repetamus carmine voces:
Divisas iterum sedes et rura canamus,
Rura, quibus diras indiximus, impia vota.
Ante lupos rapient haedi, vituli ante leones,
Delphini fugient pisces, aquilae ante columbas,
◆ Et conversa retro rerum discordia gliscet,
Cuncta prius fient, quam non mea libera avena.
Montibus et silvis dicam tua furta, Lycurge,
Impia. Trinacriae sterilescant gaudia vobis
Nec fecunda, satis nostris felicia rura,
Semina parturiant segetes, non pascua colles,
Non arbusta novas fruges, non pampinus uvas,
Ipsae non silvae frondes, non flumina montes.
Rursus et hoc iterum repetamus, Battare, carmen.
Effetas, Cereris sulci, condatis avenas,
Pallida flavescant aestu sitientia prata,
Inmatura cadant ramis pendentia mala,
Desint et silvis frondes et fontibus humor,
Nec desit nostris devotum carmen avenis.
Hinc Veneris vario florentia serta decore,
Purpureo campos quae pingit verna colore,
Hinc aurae dulces, hinc suavis spiritus agri
Mittant pestiferos aestus et taetra venena:
Dulcia non oculis, non naribus ulla ferantur.
Sic precor, et nostris superent haec carmina votis.
L1[I] Lusibus et multum nostris cantata libellis
Optima silvarum, formosis densa virectis,
Non duces cirides umbras nec laeta comantis
Iactabis mollis ramos inflantibus auris:
Haec mihi saepe meum resonabit, Battare, carmen.
Militis impia cum succaedet dextera ferro
Formosaeque cadent umbrae, formosior illis
Ipsa cades, veteris domini felicia ligna;
Nequiquam: nostris potius devota libellis
Ignibus aethereis flagrabit. Iuppiter ipse,
Iuppiter hanc aluit: cinis ec Iove fiat oportet.
Thraecis tum Boreae spirent inmania vires,
Eurus agat mixtam fulva caligine nubem,
Africus inmineat nimbis minitantibus imbrem,
Cum tua cyaneo resplendens aethere silva
Non iterum audibit, crebro quae, Lydia, dixti.
Vicinae flammae rapiant ex ordine vites,
Pascantur segetes, diffusis ignibus auras
Transvolet, arboribus coniungat et arbor aristas.
Pertica qua nostros metata est inpia agellos,
App. Qua nostri fines olim, cinis omnia fiat.
Verg. Sic precor, et nostris superent haec carmina votis.
Dirae Undae quae vestris pulsatis litora lymphis,
Litora quae dulcis auras diffunditis agris,
Accipite has voces: migret Neptunus in arva,
19 (16C) Fluctibus et spissa campos perfundat harena:
Qua Vulcanus agros pastus Iovis ignibus arsit, **App.**
Barbara ducatur Libycae soror altera Syrtis. **Verg.**
Tristius hoc, memini, revocasti, Battare, carmen. **Dirae**
Nigro multa mari dicunt portenta natare,
Monstra repentinis terrentia saepe figuris,
Cum subito emersere furenti corpora ponto.
Haec agat infesto Neptunus caeca tridenti
Atrum convertens aestum maris undique ventis,
Et fuscum cinerem canis exhauriat undis:
Dicantur mea rura ferum mare; nauta caveto
Rura, quibus diras indiximus, impia vota.
Si minus haec, Neptune, tuos sine fundier amnis:
Battare, fluminibus tu nostros trade dolores.
Nam tibi sunt fontes, tibi semper flumina amica.
Nil est quod pergam ulterius: merita omina dictis.
Flectite currentis lymphas, vaga flumina, retro,
Flectite et adversis rursum diffundite campis:
Incurrant amnes passim rimantibus undis,
Nec nostros servire sinant erronibus agros.
Dulcius hoc, memini, revocasti, Battare, carmen.
Emanent subito sicca tellure paludes,
Et metat hic iuncos, spicas ubi legimus olim;
Occupet arguti grylli cava garrula rana.
Tristius hoc rursum dicit mea fistula carmen.
Praecipitent altis fumantes montibus imbres **L2[O]**
Et late teneant diffuso gurgite campos,
Quin dominis infesta minantes stagna relinquant.
Ut delapsa meos agros perverterit unda,
Piscetur nostris in finibus advena arator,
Advena, civili qui semper crimine crevit.
1 (1C) O male devoti pravo certamine agelli,
Tuque inimica boni semper discordia civis!
Exsul ego indamnatus egens mea rura reliqui,
Miles ut accipiat funesti praemia belli!
Hinc ego de tumulo mea rura novissima visam;
Hinc ibo in silvas: obstabunt iam mihi colles,
Obstabunt montes, campos haud ire licebit.
3 Dulcia rura valete et Lydia dulcior illis
Et casti fontes et, felix nomen, agelli!
Tardius, a, miserae descendite monte capellae
(Mollia non iterum carpetis pabula nota),
Tuque resiste pater: miccite novissima nobis.
Intueor campos longum. — mene esse sine illis? —
Rura, valete iterum; tuque, optima Lydia, salve,
Sive eris aut, si non mecum, morieris, utrumque.
Extremum carmen revocemus, Battare, avena.
Dulcia amara prius fient et mollia dura,
Candida nigra oculi cernent et dextera laeva,
Migrabunt casus aliena in corpora rerum,

Quam tua de nostris emigret cura medullis.
Quamvis ignis eris, quamvis aqua, semper amabo:
Gaudia semper enim tua me meminisse licebit.

end Dirae

Lydia

Invideo vobis, agri formosaque prata,
Hoc formosa magis, mea quod formosa puella
In vobis tacite nostrum suspirat amorem.
Vos nunc illa videt, vobis mea Lydia ludit,
Vos nunc adloquitur, vos nunc adridet ocellis,
Et mea submissa meditatur carmina voce,
Cantat et hinc, teneram mihi quae cantabat in aurem.
Invideo vobis, agri: discetis amare.
O fortunati nimium nimiumque beati,
In quibus illa pedis nivei vestigia ponet
Aut roseis viridem digitis decerpserit uvam
(Dulci namque tumet nondum vitecula Baccho)
Aut inter varios Venerem spirantia flores
Membra reclinarit teneramque inliserit herbam
Et secreta meos furtim narrabit amores!
Gaudebunt silvae, gaudebunt mollia prata
Et gelidi montes, aviumque silentia fient;
Tardabunt rivi labentes currere lymphae,
Dum mea iocundas exponat cura querellas.
Invideo vobis, agri: mea gaudia habetis,
Et vobis nunc est, mea quae fuit ante voluptas.
At mihi tabescunt morientia membra dolore
L2[I] Et calor infuso decedit frigore mortis,
Quod mea non mecum domina est. non ulla puella
Doctior in terris fuit aut formosior; ac si
Fabula non vana est, tauro Iove digna vel auro
(Iuppiter avertas aurem!) mea sola puella est.
Felix taure, pater magni gregis et decus! a te
Vaccula non umquam secreta cubilia captans
Frustra te patitur silvis mugire dolorem.
Et pater haedorum felix semperque beate!
Sive petis montes praeruptos, saxa pererrans,
Sive tibi silvis nova pabula fastidire
Sive libet campis: tecum tua laeta capella est.
Et mas quicumque est, illi sua femina iuncta
Interpellatos numquam ploravit amores.
Cur non et nobis facilis, natura, fuisti?
Cur ego crudelem patior tam saepe dolorem?
Sidera per viridem redeunt cum pallida mundum
Inque vicem Phoebus currens cadit aureus undis,
Luna, tuus tecum est: cur non est et mea mecum?
Luna, dolor nosti quid sit: miserere dolentis.
Phoebe, recens in te laurus celebravit amorem,
Et quae pompa deum (nisi vilis fama locuta est
Somnia) nunc sertis secum sua gaudia gestat
Aut insparsa videt mundo, quae dicere longum est.
Aurea quin etiam cum saecula volvebantur,
20 (17C) Condicio similis fulsit mortalibus illis.
Haec quoque praetereo, notum Minoidos astrum
Quaeque virum virgo sicut captiva secuta est.
Laedere, caelicolae, potuit vos nostra quid aetas,
Condicio nobis vitae quo durior esset?
Ausus egon primus castos violare pudores
Sacratamque meae vittam temptare puellae
Inmatura mea cogor nece solvere fata?
Istius atque utinam facti mea culpa magistra
Prima foret: letum vita mihi dulcius esset.
Nam mea non ullo moreretur tempore fama,
Dulcia cum Veneris furatus gaudia primus
Dicerer atque ex me dulcis foret orta voluptas.
Nunc mihi non tantum tribuerunt invida fata,
Auctor ut occulti noster foret error amoris.
Iuppiter ante sui semper mendacia vultus
Cum Iunone, prius coniunx quam dictus uterque est,
Gaudia libavit dulcem furatus amorem.
Et moechum tenera gavisa est laedere in herba
Purpureos flores, quos insuper accumbebat
Brachia formoso supponens Cypria collo
(Tum credo fuerat Mavors distentus in armis;
Nam certe Vulcanus opus faciebat, et illi
Tristi turpabat malas fuligine barba).
Non Aurora novos etiam ploravit amores
Atque rubens oculos roseo celavit amictu? L2[I]
Talia caelicolae. numquid minus aurea proles?
Ergo quod deus atque heros, cur non minor aetas?
Infelix ego, non illo qui tempore natus
Quo felix natura fuit. sors o mea laeva
Nascendi miserumque genus, quoi sera libido est!
2 (2C) Tantam fata meae carnis fecere rapinam,
Ut maneam quod vix oculis cognoscere possis.

end Lydia

Moretum

Iam nox hibernas bis quinque peregerat horas
Excubitorque diem cantu praedixerat ales,
Simulus exigui cultor cum rusticus agri,
Tristia venturae metuens ieiunia lucis,
Membra levat sensim vili demissa grabato
4 Sollicitaque manu tenebras explorat inertis
Vestigatque focum, laesus quem denique sensit.
Parvulus exusto remanebat stipite fomes
Et cinis obductae celabat lumina prunae.
Admovet his pronam summissa fronte lucernam
Et producit acu stuppas humore carentes,
Excitat et crebris languentem flatibus ignem.
Tandem concepto se lux fulgore recepit;
Oppositaque manu lumen defendit ab aura
Et reserat clausum qua pervidet ostia clavi.
Fusus erat terra frumenti pauper acervus:
Hinc sibi depromit quantum mensura patebat,

Quae bis in octonas excurrit pondere libras.
App. Inde abit adsistitque molae parvaque tabella,
Verg. Quam fixam paries illos servabat in usus,
Mor- Lumina fida locat; geminos tum veste lacertos
etum Liberat et cinctus villosae tegmine caprae
◆ Perverrit cauda silices gremiumque molarum.
Advocat inde manus operi, partitus utrimque:
Laeva ministerio, dextra est intenta labori.
Haec rotat adsiduum gyris et concitat orbem
(Tunsa ceres silicum rapido decurrit ab ictu),
Interdum fessae succedit laeva sorori
Alternatque vices. modo rustica carmina cantat
Agrestique suum solatur voce laborem,
Interdum clamat Scybalen. erat unica custos,
Afra genus, tota patriam testante figura,
Torta comam labroque tumens et fusca colore,
Pectora lata iacens mammis, compressior alvo,
Cruribus exilis, spatiosa prodiga planta.
[Continuis rimis calcanea scissa rigebant.]
Hanc vocat atque arsura focis inponere ligna
Imperat et flamma gelidos adolere liquores.
Postquam implevit opus iustum versatile finem,
Transfert inde manu tusas in cribra farinas
Et quatit, ac remanent summo purgamina dorso,
Subsidit sincera foraminibusque liquatur
L2[O] Emundata ceres. levi tum protinus illam
Componit tabula, tepidas super ingerit undas;
Contrahit admixta nuce fontes atque farinas,
Transversat durata manu liquidoque coacto
Interdum grumos spargit sale. iamque subactum
Levat opus palmisque suum dilatat in orbem
Et notat inpressis aequo discrimine quadris.
Infert inde foco (Scybale mundaverat aptum
Ante locum) testisque tegit, super aggerat ignes.
Dumque suas peragit Vulcanus Vestaque partes,
Simulus interea vacua non cessat in hora,
Verum aliam sibi quaerit opem, neu sola palato
Sit non grata ceres, quas iungat comparat escas.
Non illi suspensa focum carnaria iuxta,
Durati sale terga suis truncique, vacabant,
Traiectus medium sparto sed caseus orbem
Et vetus adstricti fascis pendebat anethi:
Ergo aliam molitur opem sibi providus escis.
Hortus erat iunctus casulae, quem vimina pauca
Et calamo rediviva levi munibat arundo,
Exiguus spatio, variis sed fertilis herbis.
Nil illi derat, quod pauperis exigit usus:
Interdum locuples a paupere plura petebat.
Nec sumptus erat ullius, sed recula curae:
Si quando vacuum casula pluviaeve tenebunt

21 (18C) Festave lux, si forte labor cessabat aratri,
Horti opus illud erat. varias disponere plantas
Norat et occultae commitiere semina terrae
Vicinosque apte ruri summittere rivos.
Hic olus, hic late fundentes brachia betae
Fecundusque rumex malvaeque inulaeque virebant,
Hic siser et nomen capiti debentia porra,
[Hic etiam nocuum capiti gelidumque papaver]
Grataque nobilium requies lactuca ciborum, 259
Et gravis in latum dimissa cucurbita ventrem. 261
Verum hic non domini (quis enim contractior illo?)
Sed populi proventus erat, nonisque diebus
Venales umero fasces portabat in urbem:
Inde domum cervice levis, gravis aere redibat,
Vix umquam urbani comitatus merce macelli.
Caepa rubens sectique famem domat area porri
Quaeque trahunt acri vultus nasturtia morsu
Intibaque et Venerem revocans eruca morantem.
Tunc quoque tale aliquid meditans intraverat hortum.
Ac primum, leviter digitis tellure refossa,
Quattuor educit cum spissis allia fibris;
Inde comas apii graciles rutamque rigentem
Vellit et exiguo coriandra trementia filo.
Haec ubi collegit, laetum consedit ad ignem
Et clara famulam poscit mortaria voce. L1[I]
Singula tum capitum nodoso cortice nudat
Et summis spoliat coriis contemptaque passim
Spargit humi atque abicit. servatum in germine bulbum
Tinguit aqua lapidisque cavum dimittit in orbem.
His salis inspergit micas, sale durus adeso
Caseus adicitur, dictas super ingerit herbas,
3 (3C) Et laeva vestem saetosa sub inguina fulcit:
Dextera pistillo primum fragrantia mollit
Allia, tum pariter mixto terit omnia suco.
It manus in gyrum: paulatim singula vires
Deperdunt proprias; color est e pluribus unus,
Nec totus viridis, quia lactea frusta repugnant,
Nec de lacte nitens, quia tot variatur ab herbis.
5 Saepe viri nares acer iaculatur apertas
Spiritus et simo damnat sua prandia vultu;
Saepe manu summa lacrimantia lumina tergit
Inmeritoque furens dicit convicia fumo.
Procedebat opus: non iam salebrosus, ut ante,
Sed gravior lentos ibat pistillus in orbes.
Ergo Palladii guttas instillat olivi App.
Exiguique super vires infundit aceti Verg.
Atque iterum commiscet opus mixtumque retractat. Mor-
Tum demum digitis mortaria tota duobus etum
Circuit inque globum distantia contrahit unum,
Constet ut effecti species nomenque moreti. 301

App. Verg. Moretum

Eruit interea Scybale quoque sedula panem,
Quem laetus recipit manibus, pulsoque timore
Iam famis inque diem securus Simylus illam
Ambit crura ocreis paribus tectusque galero
Sub iuga parentes cogit lorata iuvencos
307 Atque agit in segetes et terrae condit aratrum.

Aetna

AETNA mihi ruptique cavis fornacibus ignes
Et quae tam fortes volvant incendia causae,
Quid premat imperio, quid rancos torqueat aestus,
Carmen erit. dexter venias mihi, carminis auctor,
Seu te Xanthos habet seu Delos gratior illa
Sive tibi Rhodos est potior; tecumque faventes
In nova Pierio properent a fonte sorores
Rura: per insolitum Phoebo duce tutius itur.
Aurea securi quis nescit saecula regni,
Cum domitis nemo Cererem iactaret in arvis
Venturisque malas prohiberet fructibus herbas,
Annua sed subitae complerent horrea messes,
Ipse suo flueret Bacchus pede mellaque quernis
Penderent foliis et pingui Pallas olivae,
Securos omnis aleret cum gratia ruris?
Non cessit cuiquam melius sua tempora nosse.
Ultima quis tacuit iuvenum certamina Colchos
Quis non Argolico deflevit Pergamon igni
Inpositam et tristi fatorum lege ruentem?
Adversumve ducem sparsumve in semina dentem?
Quis non periurae doluit mendacia puppis,
Desertam vacuo Minoida litore questus?
Quidquid et antiquum, iam nacta est fabula carmen.
Fortius ignotas molimur pectore curas:
Qui tanto motus operi, quae tanta potestas
Explicet inmensum flammas et trudat ab imo
Ingenti sonitu moles et proxima quaeque
Ignibus irriguis urat, mens carminis haec est.
Principio ne quem capiat fallacia vatum,
Sedes esse dei tumidisque e faucibus ignem
Vulcani ruere et clausis resonare cavernis
Festinantis opus. non est tam sordida divis
Cura, neque extremas ius est demittere in artes
Sidera: subducto regnant sublimia caelo
Illa neque artificum curant tractare laborem.
Discrepat a prima facies hinc altera vatum:
Illis Cyclopas memorant fornacibus usos,
Cum super incudem numerosa in verbera fortes
Horrendum magno quaterent sub pondere fulmen
Armarentque Iovem: turpe et sine pignore carmen.
Proxima vivaces Aetnaei verticis ignes
Impia sollicitat Phlegraeis fabula castris.
Temptavere (nefas) olim detrudere mundo
Sidera captivique Iovis transferre gigantes
Imperium et victo leges inponere caelo.
His natura sua est alvo tenus: ima per orbes
Squameus intortos sinuat vestigia serpens.
Construitur magnis ad praelia montibus agger:
Pelion Ossa onerat, summus premit Ossan Olympus.
Iam coacervatas nituntur scandere moles,
Impius et miles metuentia comminus astra
Provocat. inde Iris cunctos ad praelia divos
Convocat; admotis qua pervia sidera signis,
Iuppiter e caelo lucem fert iamque corusca
Orbatus flamma removet caligine mundum.
Incursant vasto primum clamore gigantes;
Hinc magno tonat ore pater, geminantque faventes
Undique discordi fremitum simul agmine venti,
Densa per attonitas rumpuntur flumina nubes.
Atque hic bellatum quae cuique potentia divum
In commune venit: iam patri dextera Pallas
Et Mars laevus erat, iam cetera turba deorum
Stant utrimque tuens. validos tum Iuppiter ignis
Increpat et iacto proturbat fulmine montes.
Illinc disiectae verterunt terga ruina
Infestae divis acies, atque impius hostis
Praeceps cum castris agitur, materque iacentis
Ingemuit natos. tum pax est reddita mundo
Tum nimbo cessante nitet per sidera caelum.
Defensique decus mundi lux redditur astris,
Gurgite Trinacrio morientem Iuppiter Aetna
Obruit Enceladon, vasto qui pondere montis
Aestuat et patulis exspirat faucibus ignem.
Haec est mendacis vulgata licentia famae.
Vatibus ingenium est; hinc audit nobile carmen.
Plurima pars scenae ac rerum est fallacia: vates
Sub terris nigros luserunt carmine manes
Atque inter cineres Ditis pallentia regna,
Mentiti vates Stygias undasque canesque;
Hi Tityon stravere novena in iugera foedum,
Sollicitant idem te siccum, Tantale, cena
Sollicantque siti; Minos, tuaque, Aeace, in umbris
Iura canunt idemque rotant Ixionis orbem;
Quidquid et est tellus falsi sibi conscia, terrent.
Nec tu, terra, satis: speculantur numina divum
Nec metuunt oculos alieno admittere caelo:
Norunt bella deum, norunt abscondita nobis
Coniugia et falsa quotiens sub imagine peccet
Taurus in Europen, in Ledam candidus ales
Iuppiter, ut Danaae pretiosus fluxerit imber.
Debita carminibus libertas ista; sed omnis
In vero mihi cura: canam quo fervida motu
Aestuet Aetna novosque rapax sibi congerat ignes.
Quacumque inmensus se terrae porrigit orbis
Extremique maris curvis incingitur undis,